

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Saresma, Tuija; Pöyhtäri, Reeta; Kosonen, Heidi; Haara, Paula; Knuutila, Aleks

Title: Poliittisten toimijoiden kokema vihapuhe sukupuolittuneena poliittisena väkivaltana

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Sukupuolentutkimuksen seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Saresma, T., Pöyhtäri, R., Kosonen, H., Haara, P., & Knuutila, A. (2020). Poliittisten toimijoiden kokema vihapuhe sukupuolittuneena poliittisena väkivaltana. *Sukupuolentutkimus*, 33(4), 18-38.

Poliittisten toimijoiden kokema vihapuhe sukupuolittuneena poliittisena väkivaltana

Tuija Saresma, Reeta Pöyhtäri, Heidi Kosonen, Paula Haara & Aleksi Knuutila

Artikkelissamme käsittelemme poliitikkoihin kohdistuvaa vihapuhetta sukupuolittuneena ilmiönä, johon liittyvät monenlaiset tunteet ja affektit. Vihapuhe vaikuttaa kohteisiinsa monin tavoin ja saa aikaan erilaisia tunteita ja tuntemuksia. Määrittelemme vihapuheen tietyn ryhmän todelliseen tai oletettuun ominaisuuteen kohdistuvaksi uhkaavaksi, halveksivaksi tai syrjiväksi puheeksi, joka vaikuttaa kohteisiinsa fyysisen väkivallan tavoin. Tarkastelemme vihapuhetta rajatusti politiikan toimijoihin kohdistuvana verbaalisena poliittisena väkivaltana. Määritelmä laajentaa poliittisen väkivallan käsitettä kattamaan symbolisen vahingoittamisen. Vihapuhe poliittisena väkivaltana perustuu kohteiden kuulumiseen tiettyyn ihmisryhmään tai näiden poliittiseen suuntautumiseen, ja sen tarkoituksena on haavoittaa, hiljentää kohteensa sekä saada nämä luopumaan harjoittamastaan politiikasta. Analysoimme poliittista väkivaltaa kuntapäätäjille ja kansanedustajille vuonna 2019 tekemämme *Viha vallassa – Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon* -selvityksen valossa. Esittelemme vihapuhekyselyn määrällisiä tuloksia ja analysoimme laadullisesti sitä, millaiset ilmaisut tulkitaan avovastauksissa väkivallaksi ja mitä erilaisia tunteita ja affekteja niissä käsitellään. Kysymme, miten vastauksissa merkityksellistetään vihapuhetta, mitä affekteja siihen kiertyy sekä minkälaisia affektiivisia reaktioita se aiheuttaa. Poliitikkojen kohtaama verbaalinen väkivalta on intersektionaalista: hiljentämään pyrkivä vihapuhe kohdistuu erityisesti naisiin sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin, kielivähemmistöihin ja etnisiin vähemmistöihin. Tämän artikkelin keskiössä ovat vihapuheen sukupuolittuneisuus ja sen ilmeneminen poliittisena väkivaltana, joka uhkaa sananvapautta.

AVAINSANAT: AFFEKTI, INTERSEKTIONAALISUUS, POLIITTINEN VÄKIVALTA, SUKUPUOLITTUNUT VÄKIVALTA, TUNTEET, VIHAPUHE

Vihapuhe herättää mielle yhtymiä aggressiosta, vaikka vihainen puhe ei aina ole vihapuhetta, eikä vihapuhe välttämättä ole tunteellista saati vihaista puhetta (Brown 2017a; 2017b). Tässä artikkelissa käsittelemme poliitikkoihin kohdistuvaa vihapu-

hetta ilmiönä, johon liittyvät monet tunteet ja affektit. Se vaikuttaa kohteisiinsa monin eri tavoin ja saa heissä aikaan erilaisia tunteita ja tuntemuksia. Vihapuhe voidaan määritellä tietyn ryhmän todelliseen tai oletettuun ominaisuuteen kohdistuvak-

si uhkaavaksi, halveksivaksi tai syrjiväksi puheeksi. Tarkastelemme seuraavassa vihapuhetta rajatusti politiikan toimijoihin kohdistuvana verbaalisena poliittisena väkivaltana. Määritelmä laajentaa poliittisen väkivallan käsitettä fyysisestä, sosiaalisesta tai taloudellisesta vahingoittamisesta (Tammikko 2019) verbaaliseen tai laajemmin symboliseen vahingoittamiseen. Vihapuhe poliittisena väkivaltana perustuu kohteiden kuulumiseen tiettyyn ihmisryhmään tai näiden poliittiseen toimijuuteen, ja sen tarkoitus on haavoittaa ja hiljentää kohteensa tai saada nämä luopumaan harjoittamastaan politiikasta. Se on väkivaltaa, koska se vaikuttaa kohteisiinsa samoin kuin fyysinen väkivalta eli tuottaa monenlaisia affektiivisia reaktioita, kuten pelkoa, häpeää ja ahdistusta. Viittaamme politiikalla yhtäältä sanan kapeassa merkityksessä valtion- ja kunnallispolitiikkaan ”yhteisten asioiden hoitamisena” ja toisaalta, laajemmassa mielessä, kamppailuun merkityksistä. Tällöin voidaan puhua esimerkiksi edustamisen politiikasta, siis siitä, ketkä voivat puhua ja keiden puolesta. (Rossi 2010, 262–264.)

Analysoimme poliittista väkivaltaa kuntapäätäjille ja kansanedustajille vuonna 2019 tekemämme Valtioneuvoston kanslian tilaaman *Viha vallassa – Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*-selvitykseen (Knuutila ym. 2019) liittyvän vihapuhekyselyn vastausten valossa. Poliitikassa toimivien kokemana verbaalinen väkivalta on lähtökohtaisesti poliittista, sillä se pyrkii vaikeuttamaan heidän toimintaansa ja vaikuttamaan yhteiskunnallisen keskustelun suuntaan. Kuten muillakin yhteiskunnan osa-alueilla, myös poliitikkojen kohtaan verbaalinen väkivalta on sukupuolittunut ilmiö. Naisiin kohdistuva väkivalta on erilaista kuin miehiin kohdistuva väkivalta, mutta molempien ymmärtämiseksi tarvitaan sukupuolinäkökulmaa (Niemi ym. 2017; Pease 2021). Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että hiljentämään pyrkivä vihapuhe kohdistuu erityisesti naisiin (Knuutila ym. 2019; Pöyhtäri ym. 2013; Saresma 2020a, Särnä 2020). Se on siten sukupuolittunutta verbaalista väkivaltaa. Nykyisin erityisesti internetin verkkoyhteisöissä lietsotaan naisiin kohdistuvaa vihapuhetta ja jopa naisvihaa (Phillips 2015; Saresma 2020a; Sundén & Paasonen 2018; Vainikka 2019). Tarkastelemalla vihapuheen sukupuolittuneisuutta haluamme puuttua aggres-

siivisen keskustelukulttuurin normalisoitumiseen ja estää sukupuolittuneen vihapuheen hyväksymistä osaksi yhteiskunnallista keskustelua. Samalla haastamme yleisiä oletuksia politiikasta rationaalisten toimijoiden kenttänä (Hoggett & Thompson 2012; Uhlaner 1986) sekä suomalaisen poliittisen kentän tasa-arvoisuudesta ja sen oletetusta sukupuolettomuudesta (ks. Siukola ym. 2020). Otamme myös kantaa näkemyksiin vihapuheesta keksittynä ongelmana ja väitteisiin sen rajoittamispyrkimyksistä sananvapauden uhkana (ks. esim. *Ilta-Sanomien* 2019).

Vihapuheen käsitteellä tehdään politiikkaa. Politisoitumisen vuoksi vihapuheesta käytävä asiallinen keskustelu ja jopa sen analyttinen tarkastelu saatetaan leimata poliittiseksi tai tarkoitushakuiseksi. Silloin vihapuheen pohjimmainen merkitys vähemmistöihin tai tiettyihin ryhmäominaisuuksiin kohdistetun suvaitsemattomuuden ja syrjinnän ilmentymänä vesittyy. Vihapuhe kohdistuu sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin, kielivähemmistöihin ja etnisiin vähemmistöihin. Tarkastellessamme vihapuhetta poliittisena väkivaltana huomioimme intersektionaalisuuden, mutta keskitymme vihapuheen sukupuolittuneisuuteen, sillä sukupuoli on yksi *Viha vallassa* -tutkimuksen taustamuuttujista toisin kuin esimerkiksi seksuaalinen suuntautuminen tai etninen tausta. Se on myös avovastausten perusteella keskeinen jakolinja.

Määrittelemme aluksi artikkelimme keskeisetkäsitteet. Sen jälkeen tarkastelemme toteuttamamme vihapuhekyselyn tuloksia sukupuolen näkökulmasta kvantitatiivisesti ja analysoimme kyselyn avovastauksista sitä, millaisia ilmaisuja tulkitaan väkivallaksi, miten sukupuoli niissä näyttäytyy ja mitä erilaisia tunteita ja affekteja niissä käsitellään. Kysymme, miten vastauksissa merkityksellistetään vihapuhetta, mitä affekteja siihen kiertyy, minkälaisia affektiivisia reaktioita se aiheuttaa sekä miten ihmisten haavoittuvuudet sukupuolittuvat. Lopuksi pohdimme, miten vihapuheen ilmenemiseen, syihin ja seurauksiin päästäisiin tarttumaan rakentavasti.

VÄKIVALTA MONISYISENÄ KÄSITTEENÄ JA ILMIÖNÄ

Väkivalta on monitahoinen ilmiö. Tämän artikkelin näkökulma eroaa fyysisistä haittaa korostavasta rikos-

uhritutkimuksesta ja perinteisestä poliittisen väkivallan määritelmästä, sillä vihapuhe verbaalisena väkivaltana ei välttämättä liity tai johda fyysiseen väkivaltaan. Vihapuheen aiheuttama haitta on tyyppillisesti psyykkistä tai affektiivista: koettua uhkaa, pelkoa ja ahdistusta, joka myös vaientaa kohteensa (ks. esim. Lagdon ym. 2014; Nokso-Koivisto 2019). Siksi käytämme fyysisen ja psyykkisen väkivallan erottelun rinnalla bourdieulaista symbolisen väkivallan käsitettä. Symbolinen väkivalta on sukupuolen- ja kulttuurintutkijoiden Sanna Karkulehdon ja Leena-Maija Rossin (2017, 12) mukaan ”erottelevaa ja luokittelevaa valtaa”, joka ulottuu ”hallinnan ja alistamisen muotona” yhteiskuntaluokan ”yli ja ohi risteämään myös erityisesti sukupuolen sekä esimerkiksi iän, alueen ja etnisyyden luokittelujen kanssa”. He korostavat, että Bourdieulle ”juuri sukupuoliin kohdistuva hallinta ja kontrolli on symbolisen väkivallan paradigmaattinen muoto”. (Mt., 13.)

Rauhantutkija Johan Galtung (1990) puolestaan erottaa toisistaan suoran, rakenteellisen ja kulttuurisen väkivallan. Kulttuurinen väkivalta viittaa Galtungin (mt., 291) mukaan mihin tahansa kulttuurin aspektiin, jota voidaan käyttää suoran tai rakenteellisen väkivallan legitimoimiseen. Tällainen kulttuuriin sisään rakennettu symbolinen väkivalta ei hänen mukaansa tapa tai runtele, kuten suora fyysinen tai rakenteisiin kiinnittynyt väkivalta. Sitä kuitenkin käytetään legitimoimaan jompaakumpaa tai molempia. Galtung (mt., 292) ymmärtää väkivallan ”vältettävissä olevana inhimillisten perustarpeiden loukkaamisena”. Hänelle myös väkivallan uhka on väkivaltaa. Ajatus perustelee vihapuheen määrittelemistä väkivallaksi samoin kuin se, että vihapuhe loukkaa yksilöiden perustarpeita ja elämää kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vastaisesti. Esimerkiksi YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen mukaan jokaisella on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen (3. artikla), samoin kuin yksityiselämään, kunniaan ja maineeseen (12. artikla). Vaikka kaikilla on myöskin vapaus (19. artikla), sitä ei tule käyttää muiden oikeuksien loukkaamiseen (30. artikla). Niiden kansainvälisten sopimusten valossa, joihin vihapuheen lailliset määritelmät pohjautuvat, vihapuhe on sananvapauden väärinkäyttöä, jolla rikotaan loukkaamattomuuden periaatetta. Vihapuhe

on äärimmäinen symbolisen väkivallan väline, jota on kautta historian käytetty suoran ja rakenteellisen väkivallan legitimoimiseen.

Tässä artikkelissa tarkastelemme vihapuhetta verbaalisena poliittisena väkivaltana. Tätä rajausta tarkennamme tarkastelemalla vihapuhetta bourdieulaisittain symbolisena, erityisesti sukupuolen perusteella erottelevana ja luokittelevana (väkijvaltana sekä galtunglaisittain kulttuurisena väkivaltana, joka legitimoit erityisesti naisiin kohdistuvaa suoraan, fyysistä ja rakenteellista väkivaltaa. Vihapuhe näin laajasti määriteltynä kulttuurisena, symbolisena ja poliittisena väkivaltana erottelee kohteensa jonkin todellisen tai oletetun ominaisuuden perusteella ja luokittelee ihmiset esimerkiksi sukupuolen, seksuaalisuuden, iän, asuinpaikan, kielen, luokan, uskonnon tai rodullistamisen perusteella. Se ilmenee hierarkisoinnin perusteella vääränlaisiksi miellettyihin kohdistuvana verbaalisena väkivaltana, sanallisina tekoina, jotka aiheuttavat esimerkiksi uhkaa, ahdistusta tai pelkoa. Poliitiikan kentällä vihapuhe on painostuskeino, joka kohdistuu tiettyihin poliittisiin aatteisiin tai arvoihin ja niitä ajaviin poliitikoihin.

VÄKIVALLAN AFFEKTIIVISTA POLITIIKAA

Valkoiseihin ihmisiin kohdistuva poliittinen väkivalta on länsimaissa harvoin lyömistä tai edes fyysistä uhkaa; pikemminkin se on sanallista, vihapuheen kaltaista, häpäisevää. Suomalaisen poliittisen väkivallan historiaa läpikäynyt Teemu Tammikko (2019) toteaa, että fyysinen väkivalta on korvautunut ahdisteluilla, kunnianloukkauksilla ja yllytyskampanjoilla. Näitä voidaan tulkita myös vihapuheena. Vihapuhe on filosofi ja yhteiskuntateoreetikko Hannah Arendtin (1958) poliittisen teorian valossa poliittista väkivaltaa (Binbuga 2016). Arendtille poliittisen osallistumisen tärkein väline on toiminta, käytännössä puhe, jonka kautta ihminen tulee osaksi yhteistä julkista tilaa ja tasa-arvoiseksi toimijaksi muiden rinnalle. Vihapuheen päämääränä on viedä sen kohteelta mahdollisuus osallistua julkiseen, poliittiseen tilaan vaientamalla tämä tai vaikuttamalla tämän toimintamahdollisuuksiin. Samalla häneltä viedään ihmisyyden ja tasa-arvo. Arendtia tulkiten vihapuhe hiljentää kohteensa fyysisen väkivallan ta-

voin, sillä väkivalta vaientaa: keskustelu voi alkaa vasta siitä, missä väkivalta loppuu.

Toisten näkemysten huomioon ottaminen keskustelussa vaatii kykyä kuvitella, millaisia näkemyksiä asiasta kaiken kaikkiaan voisi olla olemassa ja tahtoa nähdä asiat myös toisten näkökulmasta (Bakhtin 1981; Barge & Andreas 2013, 610–613). Punnettuihin näkemyksiin perustuvan keskustelun sijaan vihapuhe sisältää pelkistettyjä, arvopohjaisia ja leimaavia totuusväitteitä, jotka vaientavat kohteensa, eristävät nämä yhteisen julkisen keskustelun ulkopuolelle ja tyrehtyttävät moniarvoisen keskustelun. Vihapuheen tuottaja on harvoin kiinnostunut kohteensa argumenteista tai arvioista, saati pyrkimyksestä neuvottelemalla saavuttaa eri osapuolia tyydyttävä lopputulos. Riistämällä kohteensa puheoikeuden ja tasa-arvon vihapuhe toimii äärimmäisenä eristämisen muotona ja totalitaristisista hallintomuodoista tuttu poliittista toimintaa rajoittavana väkivaltana. (Binbuga 2016.)

Poliittisia tunteita tarkastellut filosofi Martha Nussbaum (2017, 7) esittää vihan, pelon ja häpeän varaan rakentuneen poliittisen diskurssin olevan uhka demokratialle, sillä se rapauttaa kansalaisia yhdistävää horisontaalista luottamusta. Horisontaalinen luottamus on luottamusta ihmisiin, joita emme tunneta ja jotka ovat todennäköisesti erilaisia kuin itse olemme. Tällainen yleistetty luottamus, jota politiikan tutkija Eric Uslaner (2000) nimittää moraalisesti luottamukseksi, on kansalaisyhteiskunnassa toimimisen perusta. Moraalinen luottamus saa osallistumaan yhteistyöhön toisten kanssa ja uskomaan, että siten voidaan lisätä yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvointia, vaikka se vaatii kompromisseja. Yhteiskunnan epätasa-arvoisuus ja polarisaatiokehitys vaikeuttavat luottamuksen rakentamista ja lisäävät keskustelun kiivautta. Kun luottamus toisiin vähenee, sosiaalisissa ja poliittisissa suhteissa korostuu yhteistyön sijaan taisteluhenki. (Mt.) Luottamus on sosiaalista pääomaa, joka näyttää kasautuvan tietulle ihmisryhmille siten, että yhteiskunnallisista etuoikeuksista nauttivat – Suomessa erityisesti valkoiset keski-ikäiset miehet – ovat luottavaisempia muita ihmisiä kohtaan kuin ne, joilla on vähemmän etuoikeuksia – kuten rodullistetut tai seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat, nuoret ja naiset. Vihapuhe vaikuttaa voimakkaimmin juuri vähemmän etu-

oikeuksia omaavien ryhmien luottamuksen rapautumiseen ja poliittiseen toimintaan.

SUKUPOULITTUNEEN VÄKIVALLAN ERI MUODOT

Väkivaltatutkimusta pitkään leimannut sukupuolineutraalius on väistymässä samalla, kun tutkitaan sitä, miten sukupuoli ja muut eriarvoisuudet risteävät väkivallan tuottamisessa ja sen kohteeksi joutumisessa (Husso ym. 2021; Walby ym. 2017). Naiset kokevat väkivallan pelon eri tavoin kuin miehet, ja he kohtaavat erilaista väkivaltaa kuin miehet. Vuoden 2018 rikosuhritutkimuksen perusteella fyysisen väkivallan kokemisessa ei ollut eroa sukupuolten välillä. Miehet olivat kuitenkin kokeneet naisia useammin väkivallalla uhkaamista. Naiset puolestaan ilmoittivat miehiä yleisemmin seksuaalisesta väkivallasta tai sen yrityksestä. Uhkailuja ja fyysisistä väkivaltaa koettiin eniten nuorimmassa ikäryhmässä ja vähiten vanhimmassa ikäryhmässä. (Danielsson & Näsi 2019, 5–11.) Vihapuhe on tässä suhteessa erityinen väkivallan muoto: suoralla väkivallalla uhkaamisessa naiset ovat rikosuhritutkimuksen perusteella vähemmistönä, kun taas vihapuhe kohdistuu selkeästi enemmän naisiin.

Väkivallan määritelmä on laajentunut julkisessa keskustelussa, jossa ongelmaksi on nostettu esimerkiksi erityisesti naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta (ks. esim. Lidman 2021). Myös esimerkiksi kiusaamisena käsitteellistettyjä kouluikäisten keskuudessa tapahtuvia vallan väkivallan muotoja tarkastellaan nykyisin väkivaltana (Huuki 2018). Verkkoväkivallasta on uusin väkivallaksi tunnistettu ilmiö, johon kytkeytyy usein naisviha (Saresma 2020a; Sundén & Paasonen 2018; Vainikka 2019). Kapean määritelmän mukaisesti digitaalinen väkivalta viittaa ex-puolison digitaaliseen vainoamiseen ja kostopornoon (Al-Alosi 2017); laavamman määritelmän mukaan online-väkivallan muodot ovat osa väkivallan jatkumoa, eivät erillinen osa-alue (Saresma ym. 2021). Sähköiset vihaviestit haavoittavat kohdettaan ja voivat aiheuttaa vakavia, pitkäkestoisia ja pysyviä vaurioita. Vihapuhe voi myös toimia pelotteena ja vaikuttaa heihin, jotka eivät ole sen välittömiä kohteita. Vihapuhetta ei kuitenkaan aina ymmärretä väkivallan muotona, vaan sitä vähätellään ja vihapuheen

kohteita jopa kehoitetaan jättämään se omaan arvoonsa. Tutkija-aktivisti Saara Särmä (2020, 130) huomauttaa, että minkä muun tahansa väkivallan muodon kohdalla neuvo olisi absurdi.

VIHA VALLASSA -TUTKIMUS: AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä artikkelissa tarkastelemme *Viha vlassa*-kyselyn vastauksia sukupuolinäkökulmasta. Puhumme artikkelissamme naisista ja miehistä. Tarkoituksemme ei ole kieltää sukupuolen moninaisuutta, vaan lähtökohtamme on empiirinen. *Viha vlassa*-tutkimuksen kyselyosuuden taustoittavissa kysymyksissä tiedusteltiin vastaajien sukupuolta. Mieheksi identifioitui 53 prosenttia vastaajista, naiseksi 46 prosenttia ja muuksi 0,2 prosenttia. Kysymykseen ei halunnut vastata 0,6 prosenttia.

Selvityksessä tarkastelimme vihapuheen laajuutta ja vaikutuksia sekä poliittisten päätöksentekijöiden kokemuksia ja käsityksiä vihapuheesta kyselyn, haastattelujen sekä Twitter-analyysin avulla (aineistoista ja menetelmistä ks. tarkemmin Knuutila ym. 2019). Kyselyyn osallistui edustava otos kuntavaltuutettuja, kuntien johtavia virkamiehiä, kansanedustajia sekä näiden avustajia. Suomen kunnista otettiin 102 kunnan otos käyttämällä ositettua otantaa eli varmistaen tutkimuksen kannalta merkittävien kuntatyyppien edustus otoksessa. Ositettu otanta tehtiin jakamalla kunnat viiteen eri ryhmään niiden kokoluokan mukaan. Kokoluokista valittiin kuntia samassa suhteessa kuin kyseistä kokoluokkaa on suhteessa kaikkiin Suomen kuntiin. Varmistimme, että otokseen sisältyy edustava määrä erilaisia kielisuhteita omaavia kuntia. Kyselyvastausten edustavuuden varmistimme tarkastelemalla vastaajien jakautumista sukupuolen, ikäluokkien sekä äidinkielen suhteen. Jakauma vastaa kohtuullisesti Kuntaliiton keräämiä tilastoja kunnanvaltuutetuista, joissa miehet ovat yliedustettuina ja ruotsinkielisiä on hieman yli 10 prosenttia.

Kyselylomakkeessa määrittelimme vihapuheen käyttäytymiseksi tai puheeksi, joka liittyy henkilökohtaisiin tai ryhmäominaisuuksiin, kuten sukupuoleen, kieleen tai etnisyyteen, on suvaitsemattomuuden motivoimaa ja luo halventavaa tai uhkaavaa ilmapiiriä. Kysymykset rajattiin koskemaan vastaa-

jien luottamus- tai virkatehtävissään kohtaamaa vihapuhetta. Kysyimme vastaajien kokemuksia vihapuheesta ja suvaitsemattomuuteen liittyvästä häirinnästä. Monet vastaajat ymmärsivät vihapuheen varsin laajasti. Kyselyvastauksia kertyi 1393.

Kuvaamme seuraavassa kyselyn tuloksia sekä määrällisesti että laadullisesti. Määrällinen analyysi perustuu kysymyksiin, joissa vastaajille oli tarjolla rajattu joukko mahdollisia vastauksia. Kyselyyn sisältyi myös paljon avoimia kysymyksiä, jotka liittyivät muun muassa vastaajien kohtaaman vihapuheen tai häirinnän muotoihin ja vaikutuksiin. Käymme läpi avovastauksia tulkitsevan sisällönanalyysin pohjalta. Tarkastelemme sitä, mitkä tunteet ja affektit tuottavat vihapuhetta ja millaisia affektiivisiä reaktioita vihapuhe laukaisee. Emme rajanneet tulkintoja etukäteen, vaan tarkastelemme aineistolähtöisesti ilmauksia, joissa puhutaan vihapuheesta väkivaltana tai joita voi tulkita affektiivisina reaktioina vihapuheeseen. Puhumme sekä tunteista että affekteista seuraten Sara Ahmedia (2004; 2018), jolle tunteet ja affektit eivät ole selkeästi erillisiä, vaan jolle myös affektit ovat sekä diskursiivisia että ruumiillisia (ks. myös Helle & Hollsten 2016; Karkulehto & Rossi 2017). Vihapuhe on diskursiivisen tason ilmiö, joka vaikuttaa kohteeseensa paitsi emotionaalisesti ja affektiivisesti, myös ruumiillisesti (Knuutila ym. 2019; Särmä 2020, 130). Käytämme sen vuoksi affektin käsitettä analysoidessamme vihapuheen vaikutusten kuvauksia ja tarkastellessamme vihapuhetta yhteiskunnalliseen keskusteluun vaikuttavana sukupuolittuneena poliittisena väkivaltana.

VIHAPUHEEN YLEISYYS JA SUKUPUOLI KYSELYTUTKIMUKSESSA

Viha vlassa-tutkimuksen kvantitatiivisessa osuudessa kysyttiin kuntapäätäjiltä sekä kansanedustajilta, kuinka usein he ovat kokeneet vihapuhetta ja millaista tämä vihapuhe on. Taulukko 1 kuvaa sitä, että naisiin kohdistuu miehiä useammin vihapuhetta tai häirintää.

	Miehet (n=670)	Naiset (n=572)
Itse ollut kohteena	28 % (±3.4 %)	42 % (±4.0 %)
Läheiset olleet kohteena	14 % (±2.6 %)	14 % (±2.9 %)
Halventaminen tai solvaaminen	20 % (±3.0 %)	34 % (±3.9 %)
Uhkaaminen	10 % (±2.3 %)	18 % (±3.2 %)
Vihamielisyys ryhmiä kohtaan	10 % (±2.3 %)	20 % (±3.3 %)

Taulukko 1. Sukupuolten väliset erot kuntapäättäjien vihapuhekokemuksissa. Osuus vastaajista, jotka ovat kokeneet vihapuhetta viimeisen 12 kuukauden aikana. Suluissa merkitty 95 prosentin luottamusväli.

Erottelimme kyselyssä erilaisia vihapuheen tyyppejä, muun muassa halventamisen, uhkaamisen sekä vihamielisuuden esimerkiksi tiettyä kieli- tai etnistä ryhmää kohtaan. Kaikissa tyypeissä naisiin kohdistui miehiä enemmän vihapuhetta. Naisten kohtaa-

ma vihapuhe oli miesten kohtaamaa vakavampaa sikäli, että heihin kohdistettu vihapuhe sai useammin uhkausten muodon. Erot naisten ja miesten välillä ovat tilastollisesti merkitseviä. Myös vastaajien läheisiin kohdistui säännöllisesti vihapuhetta.

	Heikentänyt paljon	Heikentänyt jonkin verran	Ei vaikutusta	Vahvistanut jonkin verran	Vahvistanut paljon	En osaa sanoa
Naiset (n=256)	13 %	38 %	35 %	9 %	4 %	1 %
Miehet (n=224)	7 %	26 %	53 %	10 %	4 %	0 %

Taulukko 2. Vihapuheen vaikutukset miesten ja naisten haluun esiintyä julkisesti ja osallistua julkiseen keskusteluun.

Kyselyssä tiedusteltiin myös vihapuheen vaikutuksista kohteiden terveyteen ja toimintaan. Vastausten perusteella vihapuhe vaikuttaa naisiin miehiä enemmän (ks. Taulukko 2). Miehistä noin puolet vastasi, että vihapuheella ei ole ollut vaikutusta heidän haluunsa osallistua julkiseen keskusteluun, ja noin kolmannes kertoi vihapuheen heikentäneen heidän motivaatiotaan. Naisvastaajista noin puolet rapo-

toi vihapuheen heikentäneen heidän haluaan osallistua julkiseen keskusteluun, ja kolmannes katsoi, ettei vihapuheella ole ollut vaikutusta. Naisilla myös vihapuheen vaikutukset terveyteen ja yleiseen turvallisuudentunteeseen olivat vastausten perusteella kielteisempiä.

Sukupuolten välinen ero näkyy myös siinä, miten paljon vihapuhe vaikutti ihmisten toimintaan.

Miesvastaajista 44 prosentilla vihapuhe ei vaikuttanut haluun vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin, kun naisilla vastaava luku oli 30 prosenttia. Naiset vastasivat useammin, että heidän motivaationsa oli joko heikentynyt tai vahvistunut vihapuheen takia. Sukupuolten välistä eroa selittää se, että naisiin kohdistuva vihapuhe on yleisempää ja se saa useammin uhkauksen muodon eikä ole pelkästään loukkaavaa kielenkäyttöä. Käsittelemme muita eroja miesten ja naisten kokemassa vihapuheessa avovastausten laadullisen analyysin pohjalta.

VIHAPUHE HERÄTTÄÄ TUNTEITA

Kyselyn avovastauksissa esiintyy monenlaisia tunneilmaisuja. Enimmäkseen vastaajat kuvaavat omia tunteitaan, mutta joskus myös toisten ihmisten tunteita. Eksplisiittisesti mainittuja tunneilmaisuryppeitä löytyi vähän yli sata. Seuraavassa tarkastelemme eri tunneilmaisuja sisällönanalyysin avulla kontekstistaan irrallisina yksittäisinä sanoina tai sanaryhminä.

Tunneilmausten lista on synkkä: siltä löytyy lähes yksinomaan negatiivisia tunteita. Tunteista mainitaan esimerkiksi aggressio, loukkaantuminen, haavoittuminen, viha, turvattomuus, huoli, syyllisyys ja ahdistus. Avovastauksissa on surua ja lannistuneisuutta, on pelkoa, uhkaa ja kaunaa, voimattomuutta, epävarmuutta ja huolta sekä

kärsimystä ja katkeruutta. Avovastausten tunnelmat vaihtelevat ärsyyntyneisyydestä toivottomuuteen, turtumuksesta traumaan. Toisaalta löytyy myös uhmaa, voimaantumistakin. Positiiviseksi voi tulkita myös maininnat rauhasta ja myönteisyydestä, jopa intohimosta, sekä periksimattomuudesta ja määrätietoisuudesta. Suurin osa tunneilmauksista on kuitenkin kielteisiä. Vain 12 yli sadasta sanasta – intohimo, rauha, uskallus, luottamus, ystävällisyys, itsetunto, voimaannuttava, vahvistuminen, periksimattomuus, hyvinvointi, rohkeus, turvallisuudentunne – on tulkittavissa myönteisiksi. Nekin ilmenivät välillä negatiivisissa yhteyksissä. Esimerkiksi saatetaan kuvata sitä, miten vihapuhe nakertaa itsetuntoa, syö turvallisuudentunnetta tai vähentää hyvinvointia.

Kaikista hieman yli sadasta tunnesanasta useimmin mainitaan pelko, pelottaa, pelätä (16 kertaa) ja viha, vihainen tai vihastua (15 kertaa). Seuraavaksi eniten mainintoja saavat sanaryhmät halventaa, halveksia (14 kertaa) sekä paha mieli, mielen pahoittaminen, paha olo (samoin 14 kertaa). Kateus, kateellisuus mainittiin 13 kertaa. Uupuminen, väsyminen ja jaksamattomuus mainitaan 9 kertaa. Kovakuorisuus, paksunahkaisuus mainitaan 8 kertaa. (Ks. Taulukko 3.) Katkeroituminen, katkeruus mainittiin 5 kertaa ja varovaisuus samoin 5 kertaa. Aggressiivisuus tai aggressio tuli esille 4 kertaa. Muita tunnesanoja mainitaan kutakin avovastauksissa 1–3 kertaa.

TUNNESANAT

pelko, pelottaa, pelottava, pelätä	11	5	16
viha, vihainen, vihastua	6	9	15
halventaa, halventava, halveerata, halveeraava, halveksiva	14	0	14
paha mieli, mielen pahoittaminen, mielipaha, paha olo, pahoinvointi	11	3	14
kateus, kateellisuus	12	1	13
uupuminen, väsyminen, ei jaksa, energian väheneminen, kuluminen ym.	6	3	9
huoli, huolissaan, huolestua, huolestuttava, huolta	2	6	8
uhka, uhkaava, uhkaavuus	6	2	8
kovakuorisuus, paksunahkaisuus ym.	8	0	8

	Naiset	Miehet	Yhteensä
pelko, pelottaa, pelottava, pelätä	11	5	16
viha, vihainen, vihastua	6	9	15
halventaa, halventava, halveerata, halveeraava, halveksiva	14	0	14
paha mieli, mielen pahoittaminen, mielipaha, paha olo, pahoinvointi	11	3	14
kateus, kateellisuus	12	1	13
uupuminen, väsyminen, ei jaksa, energian väheneminen, kuluminen ym.	6	3	9
huoli, huolissaan, huolestua, huolestuttava, huolta	2	6	8
uhka, uhkaava, uhkaavuus	6	2	8
kovakuorisuus, paksunahkaisuus ym.	8	0	8

Taulukko 3. Avovastauksissa useimmin mainitut tunnesanat sukupuolen mukaan eriteltyinä.

Tunnesanoista erityisesti viha (tai vihastuminen) on selkeän sukupuolittunut tunne. Vaikka vastajissa oli enemmän naisia, miehet mainitsivat vihan ja vihastumisen 9 kertaa ja naiset 6 kertaa. Huoli ja huolestuminen ovat myös sanoja, jotka miehet mainitsivat naisia useammin (6 kertaa, naiset 2 kertaa). Täysin päinvastoin on halventaa, halveerata -mainintojen kanssa: kaikki 14 mainintakertaa ovat naisten vastauksissa. Samoin kateuden vihapuheen syynä mainitsevat naiset 12 kertaa kaikista 13 maininnasta. Kaikki kovakuorisuuden/paksunahkaisuuden maininneet (8 vastaajaa) ovat naisia. (Ks. Taulukko 3.) Taustalla saattaa olla ajatus naistapaisesta käyttäytymisestä (Husso 2016; Veijola & Jokinen 2001): naisten oletetaan olevan luontaisesti ”pehmeämpiä” ja kärsivän ja haavoittuvan vihapuheesta; politiikassa naisten oletetaan kovettavan itsensä, muuten pärjääminen ei ole mahdollista. Miesten taas ehkä oletetaan jo luonnostaan olevan kovapintaisempia.

Artikkelin loppuosassa tarkastelemme avovastauksia laadullisesti. Jaamme tarkastelun analyysin selkeyden vuoksi vihapuheena ilmenevän poliittisen väkivallan, sen sukupuolittumisen ja sen affektiivisuuden käsittelyyn, vaikka todellisuudessa nämä kolme limittyvät.

VÄKIVALTA SANOISSA JA TEOISSA

Lähestymme vihapuhetta väkivaltana. Kun arvioidaan, onko jokin teko väkivaltaa vai ei, voidaan tarkastella esimerkiksi itse toimintaa ja toiminnan aiomusta, teon tuottamaa haittaa ja suostumuksen puutetta, fyysisyyttä ja toistoasekä teon kestoa ja vakavuutta (Walbyym. 2017, 32). Väkivallaksi nimetyn teon, kuten vaikkapa tönäisyn tai solvauksen, tarkoitus ei välttämättä ole tuottaa haittaa kohteelleen, tai seuraus voi olla erilainen kuin teon alkuperäinen tarkoitus. Teot, joita ei yksittäisinä laskettaisi väkivallaksi mutta jotka toistettuina lisäävät haittaa, voidaan määrittellä väkivallaksi. Toistuvia verbaalisen väkivallan tekoja ovat esimerkiksi vainoaminen, toistuva vihapuhe tai maalittaminen (mt., 38). Meidän tulkinnallemme vihapuheesta väkivaltana keskeistä on, millaisena tutkimuksen vastaajat ymmärtävät vihapuheen ja väkivallan suhteen ja kuinka he määrittelevät kokemaansa väkivaltaa – ja erityisesti, millaisia affektiivisia vaikutuksia sillä on heihin.

Seuraavassa teemme tulkintoja avovastauksista. Käsittelemme avovastauksia anonyymina tekstimassana, jonka pohjalta teemme synteesiä. Ei ole mielekäästä nostaa esiin yksittäisiä vastaajia. Poimimme kuitenkin analyysimme tueksi erityisen kuvaavia lainauksia avovastauksista. Ne kuvastavat yhtäältä tiettyjen teemojen toistumista, toisaalta elävöittävästä tuomalla esille erityisen tunnevoimaisia ilmauksia. Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia. Ne on poimittu eri avovastauksista osoittamaan yhtäältä kokemusten variaatiota, toisaalta toistuvia kuvauksia. Vastaajia ei tässä yhteydessä ole syytä erotella ja identifioida esimerkiksi nimimerkeillä, sillä yksilöiden identifioimista tärkeämpää on tuoda esiin avovastauksien variaatiota, tyyliä ja sävyjä. Olemme määritelleet vastaajan sukupuolen ja iän silloin, kun se on asiayhteyden kannalta relevanttia.

Avovastauksissa kuntapäätäjät ja kansanedustajat kertovat tyypillisesti erilaisista heihin kohdistuneista teoista ilman, että näiden arvioidaan olevan varsinaista väkivaltaa. Vastauksissa kuitenkin kerrotaan *väkivaltaisesta kielenkäytöstä, henkisestä väkivallasta, väkivallalla uhkaamisesta ja väkivallan ilmapiiristä*, joihin eriteltyt vihapuheteot ja häirintä ovat liittyneet. Myös maahanmuuttajiin kohdistetut ja heidän tekemänsä väkivaltateot mainitaan. Toisissa vastauksissa kerrotaan *suorasta ja fyysisestä väkivallasta*, jota on koettu osana poliittista tai vaalilyötä. Vastaajien kertomuksista helpoimmin väkivallaksi tunnustetaan teot, joille löytyy vastine esimerkiksi rikosuhritutkimuksista tai rikoslainpiiristä. Tällaisia tekoja ovat henkilön kohdistuvan suoran väkivallan lisäksi useita mainintoja saaneet *omaisuuden tuhoaminen, puukolla tai tappamisella uhkailu, vainoaminen ja seksuaalinen pahoinpitely ja häirintä*.

Ymmärrämme väkivallan bourdieulaisittain ja galtunglaisittain symbolisena ja kulttuurisena vallankäyttönä, jonka avulla sen kohteita pyritään erottelemaan, hallitsemaan, alistamaan ja loukkaamaan. Tässä tapauksessa vallankäyttö kohdistuu poliittisiin toimijoihin, jotka erottuvat väkivallan kohteiksi juuri asemansa tai toimintansa vuoksi. Lisäksi osa valikoituu tekojen kohteeksi myös muiden erontekojen, kuten sukupuolensa tai etnisen taustansa vuoksi. Erottelujen sukupuolittuneisuuteen,

kuten *huoritteluun ja työttelyyn*, joista aineistossa on runsaasti esimerkkejä, palaamme tuonnempana.

Symboliseksi ja kulttuuriseksi väkivallaksi tulkkivina hallinnan ja alistamisen keinoina vastaajat mainitsevat *uhkaukset somessa, viesteillä, puheilla ja kasvotusten; lasten ja läheisten uhkaamisen; raiskaamisella uhkaamisen; painostamisen; kiusaamisen; syrjinnän; partioimisen; asiattoman paikallaolon; provosoimisen; livestriimaamisen sekä päälle sylkemisen*. Henkilön elämää, henkilökohtaista koskemattomuutta, kunniaa ja turvallisuuden tunnetta loukkaavia kulttuurisen ja verbaalisen väkivallan muotoja ovat toistuvasti mainitut *huutaminen, nimittely, haukkuminen, solvaaminen, panettelu, halveksunta, ylenkatsonta, vähättely, ivaaminen, mollaaminen, naureskelu, nälviminen, mitätöinti, mustamaalaus, älyn ja olemassaolon kiistäminen, kunnianloukkaus, valheiden levittäminen, julkiset häpäisykirjoitukset, yksityisten tietojen levittäminen ja (perättömien) rikosilmoitusten tekeminen*.

Vastaajat kertovat näiden tekojen kohdistuvan paitsi heihin itseensä, myös muihin poliittisiin toimijoihin, vastaajien läheisiin ja poliittisiin tukijoukkoihin sekä laajemmin yhteiskunnassa muun muassa maahanmuuttajiin ja naisiin. Vastauksissa puhutaan sekä itsen kohdistuneista teoista että tiedossa olevasta vihapuheesta ja häirinnästä. Eräät vastaajat pelkäävät tällaisen väkivallan rakenteellisia ja yhteiskunnallisia seurauksia, kuten rasismia, suvaitsemattomuutta, vastakkainasetteluja ja yleistä epäjärjestystä, joka puheteoista mahdollisesti pitkällä aikavälillä seuraa. Myös vihapuheen normalisoitumista pidetään uhkana politiikalle ja yhteiskunnalle. Toistuessaan vihapuhe ja häirintä voivat näyttäytyä normaalina, tyyppillisenä poliittisena käytöksenä.

Vastaajat tunnistavat, että pohjimmiltaan vihapuheen ja häirinnän tarkoituksena on ollut aiheuttaa kohteelleen pahaa mieltä, pelkoa tai muita negatiivisia tunteita. Lisäksi vihapuhetta kuvataan aggressiivisena viestintänä tai palautteena. Epäasiallisen viestintätyylin lisäksi tällaista vihapuhetta kuvataan myös poliittisena väkivaltaana ja sen uhkana. Useat kunnanvaltuutetut kuvaavat vihapuhetta osana kuntapolitiikan sisäistä valtakamppailua. Avovastauksissa kuvataan luottamushenkilöiden viranhaltijoihin ja toisiin luottamushenkilöihin

kohdistamaa epäasiallista tai hyökkäävää käytöstä. Vastakkain asetetaan toistuvasti konservatiivisten ja liberaalien arvojen kannattajat. Jotkut konservatiivisia arvoja puolustavat vastaajat kokevat ongelmaksi aiheettomat vihapuheesyytökset: “Väärällä tavalla” ajattelevia syytetään vihapuheesta, jotta heidät voitaisiin vaieta. Vihapuhe ja häirintä ja niihin liittyvät muut teot tulkitaan kauttaaltaan normaalia poliittista keskustelua ja demokraattista päätöksentekoa häiritseviksi, aggressiivisiksi ja negatiivisiksi hallinnan keinoiksi. Vihapuhe ilmionä tunnistettiin vanhaksi. Uutta ovat sen laajuus ja toteuttamiskanavat: verkko ja sosiaalinen media.

NAISET KOKEVAT, MIEHET TODISTAVAT TAI KIELTÄVÄT

Julaisuudessa esiintyviä naisia on pyritty hiljentämään kautta historian, ja edelleen aktiivisesti julkisella kentällä toimivia naisia arvostellaan hankammin kuin miehiä (Kantola ym. 2012; Särmä 2020, 130). Tämä näkyy nykyisin erityisesti poliittisesti äärikonservatiivien ja oikeistopopulistien pyrkimyksissä rajoittaa naisten toimijuutta (Bellè & Poggio 2018; Saresma 2018a; Saresma 2020b).

Viha vallassa -tutkimuksen perusteella naiset ovat selvästi miehiä useammin vihapuheen kohteina siitäkkin huolimatta, että kaikista 1265 vastaajasta miehiä oli enemmistö (53 %). Monet kertovat myös, että vihapuhe on suurimmaksi osaksi miesten tuottamaa. Siinä missä sekä kunnallispolitiikkaan että eduskuntatyöskentelyyn osallistuvat naiset kuvaavat itseensä kohdistuvaa vihapuhetta, poliittiseksi tulkittavaa tai seksualisoitua väkivaltaa toistuvasti, vain yksi kaikista kyselyyn vastanneista 647 miehestä mainitsee joutuneensa seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Eduskunnassa työskentelevien miesten vastauksissa käsitellään vihapuhetta yleisesti ottaen varsin sukupuolettomasti. Muutamat miesvastaajat korostavat, että vihapuhe kohdistuu ”kaikkiin” esimerkiksi puoluekannasta riippumatta.

Naiskansanedustajat tai heidän avustajansa taas kuvaavat kohtaamaansa vihapuhetta huomattavan yksityiskohtaisesti, mikä voi kertoa sekä vihapuheen vaikutuksesta että siitä, että naisille vihapuheen vaikutusten tunnistaminen ja sanallistaminen on mahdollisempaa kuin miehille. Raiskaustoivotus-

ten saaminen toistuu naisten avovastauksissa, samoin läheisten uhkailu ja pelottelu. Raiskaustoiveet ovat transnationaalien maahanmuuttovastaisen nettiliikkeen yleinen diskurssi (Horsti 2017; Keskinen 2011; Saresma 2018b), jota Suomessa on omalta osaltaan levittänyt perussuomalaisten nykyinen puheenjohtaja Jussi Halla-aho monien muiden maahanmuuttovastaisen oikeistopopulistien lailla (Nikunen 2016; Saresma 2017; Saresma & Tulonen 2020; Saresma ym. 2021).

Myös rodullistettuihin ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuva vihapuhe mainitaan avovastauksissa toistuvasti siitä huolimatta, että vain harva vastaajista mainitsee kuuluvansa mainittuihin ihmisryhmiin. Vaikka sukupuoli tulee esiin vihapuheen ”syyinä” tai perusteluna, avovastauksissa tiedostetaan, että vihapuheessa ei ole kyse pelkästä sukupuolesta, vaan myös muista intersektionaalisista eroista ja näiden yhteisvaikutuksesta. Muista vihapuhetta laukaisevista aiheista mainitaan tasa-arvon puolustaminen, tasa-arvoinen avioliittolaki, seksuaalivähemmistöjen oikeudet ja laajemmin ihmisoikeudet. Monet vastaajat mainitsevat, että maahanmuuttajista ja romaneista puhuminen nostattaa vihapuhetta. Tulos ei yllätä, sillä rasismi on yleistä myös suomalaisissa verkkokeskusteluissa (Pantti ym. 2019).

Naiskunnanvaltuutettujen avovastauksissa toistuvat huorittelu ja raiskaustoivotukset sekä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. Vähättely ja työttölymainitaan usein. Tyypillinen on nuorehkon naiskunnanvaltuutetun vastaus, jossa hän kuvaa itseensä kohdistuvaa vihapuhetta: *Huorittelua, ulkonäön pilkkaamista, osaamisen vähättelyä*. Toinen nuori nainen kuvaa, että hänen kohtaamansa vihapuhe on *painottunut seksuaaliseen uhkaamiseen ja halventamiseen*. Hän toteaa monen muun tavoin: *Käytännössä kaikki uhkaavat viestit ja kohtaamiset ovat tulleet miehiltä*.

Vihapuhekyselyyn vastanneet kuvaavat netissä tai kasvokkain kohtaamansa verbaalisen väkivallan lisäksi kohtaamaansa fyysistä uhkaa. Nuori naisedokas tiivistää: *Solvaamista suvakkihuoraksi netissä. Kampanjatapahtumissa uhkaavaa käytöstä. Seksuaalista häirintää sanoin ja kosketteluin*. Erityisesti nuorten, 25–34- ja 35–44-vuotiaiden naisten avovastauksissa toistuvat vähättelyn, halveksunnan ja arvostelluksi tulemisen kokemukset, työttöly sekä

sukupuolinen häirintä, mutta myös vanhemmat naiset kertovat kokevansa vähättelyä ja halveksuntaa sukupuolensa vuoksi. Yli 50-vuotias nainen kuvaa: *Naiseuden, älyn ja koko olemassaolon oikeutuksen kiistämistä. Lapsen ja puolison haukkumista ja asiatonta nimittelyä. Nettipanettelua valheellisilla asioilla. Toiveita, että minut raiskataan*.

Vähättelevä suhtautuminen naispolitiikkoihin ei ole uutta. Samalla kun politiikka on tasa-arvoistunut ja yhä enemmän naisia ja nuoria osallistuu poliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon, myös puhe on koventunut: *Politiikkaan on tullut lisää naisia ja se on perinteisesti miesvaltaisessa valtakulttuurissa uhka*, huomauttaa yksi naisvastaaja. Toinen toteaa: *Nyt tuntuu olevan vähän maan tapa naureskella tytöille*. Tämä on politiikassa mukana oleville rasittavaa: *Tympäisee olla vähättelyn ja arvostelun kohteena vain siksi että on nainen*. Toisaalta se, että *joutuu vähempiarvoiseen osaan naisena politiikassa* voi aiheuttaa sen, että *sisuuntuu ja käyttää ”ääntänsä” entistä ”kovemmin”*.

Miehet puhuvat eksplisiittisesti sukupuolesta huomattavasti vähemmän kuin naiset. Siitä saateen puhua ikään kuin mutkan kautta. Miesvastaajat voivat todeta kohtaamansa vihan tai väkivallan uhkan vaikuttaneen enemmän puolisoon: *oma vaimo ahdistunut kokemastani uhkailusta ja häirinnästä*. Ehkä tämä kuvastaa sitä, että miehelle ei sallita herkkyyttä, jota pidetään jopa naisille ominaisena. Miehet myös korostavat omaa sietokykyään: *Onneksi en ole niin herkkänahkainen että säikähdän vähästä. Kyllä mä kestä ihän itekin nää sekopäät. Kunhan eivät käy kimppuun*.

Enimmäkseen juuri miehet kiistävät vihapuheen olevan oikea ongelma tai sen vaikutuksen. Oma etuoikeutettu asema jää silloin tunnistamatta: *Mielenkiintoinen kysely, mutta tämäkin oli suunnattu homo tai maahanmuuttajien eduksi. Tällainen lihaa syövä heteromies tuppaa jäämään jalkoihin*. On niitäkin miehiä, jotka tiedostavat miessukupuolen suojaavan heitä vihapuheelta ja sen, että nimenomaan miehet tuottavat vihapuhetta: *Valkoisella heteromiehellä ei ole hätää. Häirintää ja vihapuhetta saavat kohdatakseen ne joita nämä luuserit luulevat itseään heikommiksi tai helposti nujerrettavaksi. Vihapuhemölymystö on joukko sääliittäviä runkkareita ja peräkammarin poikia, ei enempää, nuori mies-*

vastaaja kiteyttää. Hän ei koe vihapuheen puhujia uhkaksi, vaikka toisaalta tunnistaa siihen liittyvän valtakamppailun.

Edellä esitetyt lainaukset avovastauksista kertovat vihapuheen ja siihen suhtautumisen selkeästä sukupuolittumisesta ja polarisoitumisesta. Yhtäältä on ryhmä, joka tunnistaa vihapuheen ilmiönä ja on siitä huolissaan, toisaalta – joskin selvänä vähemmistönä – on ryhmä, jossa vihapuhetta ja sen vaikutuksia joko vähätellään tai se kielletään kokonaan. Kyselyn avovastauksen perusteella sukupuolittuminen on selkeää. Vihapuheen kohteista suurin osa on naisia, ja vihapuhetta tuottavat enimmäkseen miehet. Miehet myös vähättelevät vihapuhetta enemmän kuin naiset, vaikka muutama nainenkin vähätteli avovastauksessaan vihapuhetta ja sen vaikutuksia.

Vihapuhe kohdistuu avovastauksen perusteella liberaaleja arvoja ajaviin ihmisiin. Poliittisiin toimijoihin kohdistuessaan vihapuheesta tulee poliittista väkivaltaa, jonka pyrkimys on rajoittaa tiettyjen arvojen ajajiensa vapautta. Pyrkimys tunnetaan ylirajaisista konservatiivisista suuntauksista, joissa esimerkiksi sukupuolentutkimusta, feminismiä ja monikulttuurisuutta pyritään kahlitsemaan vedoten perinteisiin arvoihin ja totuttuun länsimaiseen maailmanjärjestykseen (Kimmel 2013; Kuhar & Paternotte 2018; Saresma 2020b). Misogynia verkossa perustuu kohteen jatkuvaan painostamiseen (Jane 2016). Vihapuhe poliittisena väkivaltana rajoittaa kohteidensa toimintaa tehokkaasti, sillä siihen sisältyy uhkaus ja lupaus: jos nainen jatkaa osallistumista julkiseen keskusteluun, vihapuhe jatkuu aina siihen saakka, että kohde lopulta murtuu; jos taas kohde vaikenee ja vetäytyy julkisuudesta, vihapuhe loppuu. (Särmä 2020, 130.)

Kuten edellä todettiin, sukupuoli kietoutuu avovastauksissa muihin intersektionaalsiin eroihin, joihin myös bourdieulaisessa symbolisen väkivallan määrittelyssä (Karkulehto & Rossi 2017) viitataan: esimerkiksi ikään, seksuaaliseen suuntautumiseen, etnisyyteen tai ”rotuun”. Vihapuheen kohteeksi joutuu sitä todennäköisemmin, mitä kauempana on ”normi-ihmisestä”, joka on kautta länsimaisen historian ollut valkoinen ruumiillisesti toimintakykyinen heteromies (Särmä 2020, 130). Vihapuheessa ei siis ole kyse vain sukupuolesta, vaan myös muista

sukupuolen kanssa leikkaavista eroista. Sukupuoli myös limittyy ja lomittuu intersektionaalisesti muiden ihmisiä eri tavalla vallan suhteen asemoivien erojen kanssa. Sukupuolen lisäksi vihapuhetta aikaansaavat monien mukaan yhdenvertaisuuteen, seksuaalivähemmistöihin tai monikulttuurisuuteen liittyvät aiheet. Kuvaavaa on seuraava nuoren naisen avovastaus: *Aggressiivinen puhe, haukkuminen, solvaaminen ja muu epäasiallinen puhe on lisääntynyt kaduilla ja erityisesti sosiaalisessa mediassa. Erään rasismiin liittyvän kampanjan yhteydessä vertasimme toisen miespuolisen vetäjän kanssa, kuinka paljon vihapuhetta saimme osaksemme. Olimme tasavertaiset vetäjät kampanjassa, mutta naisena sain moninkertaisen määrän epäasiallisia yhteydenottoja.* Toinen naisvastaaja analysoi: *Kohtaamani häirintä jakautuu pääosin kolmeen muotoon: 1) henkilökohtaisiin ominaisuuksiini ja/tai pätevyYTEENI kohdistuvat halventavat kommentit, 2) seksuaalissävyyset kommentit, 3) vähemmistöryhmiä halventavat kommentit.*

Väkivalta osuu Galtungin (1990, 293) mukaan ensimmäisenä yhteiskunnan heikoimpiin. Naiset ovat voineet osallistua historiallisesti huomattavasti miehiä vähemmän aikaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Länsimaisissa yhteiskunnissa rodullistetuilla on ollut naisiakin alisteisempi asema. Myös ikää on totuttu pitämään kokemuksen mittarina, niinpä nuori ikä on harvoin poliitikolle eduksi. Ei siis ole ihme, että vihapuhe kohdistuu juuri nuoriin naisiin ja rodullistettuihin sekä kieli- ja seksuaalivähemmistöihin, joiden ääni on ollut marginaalinen mutta jotka ovat viime vuosina tuoneet yhä painokkaammin kokemuksiaan julkisuuteen.

TUNTEET LIIKUTTAVAT VIHAPUHEEN TEKIJÖITÄ

Ahmed kirjoittaa teoksensa *Cultural Politics of Emotion* uuden painoksen jälkisanoissa (2014, 204–233) pyrkineensä kuvaamaan tunteiden ja affektien kiertämistä kulttuurisissa tunnepolitiikoissa, joissa yksilöiden tunteilla on vaikutuksia yhteisöihin ja kollektiivisilla tunnepolitiikoilla yksilöihin. Myös aineistossamme näkyvät vihapuheen monitahoiset henkiset, ruumiilliset ja toiminnalliset vaikutukset. Toisin kuin vihapuhetta vähättelevissä kommentteissa monesti esitetään, julkisessa keskusteluympäris-

tössä kiertävät tunteet eivät aiheuta kohteissaan “pelkästään tunteita”, kuten henkistä mielipahaa, vaan ne vaikuttavat kohteisiinsa myös ruumiillisesti – affektiivisesti – samoin kuin näiden arkisiin käytäntöihin (ks. myös Särmä 2020).

Vihapuhe liittyy affekteihin ja tunteisiin kahdella tavalla. Se saattaa kummuta tekijänsä kokemista tunteista ja olla niiden purkamiskanava. Kohteissaan se puolestaan aiheuttaa monenlaisia tunteita. Vihapuhe itsessään on ahmedlaisittain tahmaista: siihen jo käsitteenä tarttuu monia affekteja, ja se tartuttaa niitä edelleen. Osa kyselyyn vastanneista pitää vihapuhe-käsitettä epäonnistuneena ja katsoo, että sanan käyttäminen itse asiassa luo vihapuheen ilmiönä. Toisia pelko vihapuheen kohteeksi joutumisesta estää osallistumasta poliittiseen keskusteluun. Vaikka osa suhtautuu käsitteeseen neutraalimmin, on avovastauksista luettavissa, että vihapuhe on itsessään leimaava, affektiivinen sana, jonka käytön kyselyyn otsikossa osa vastaajista koki provosoivana.

Vihapuhe sekä käsitteenä että ilmiönä herättää tunteita, mutta toisaalta luettavissa myös motivoivat sitä. Avovastauksista oli luettavissa oletuksia ja tulkintoja vihapuhujia motivoivista tunteista. Kysymme vastaajilta, minkälaiset päätökset tai aiheet synnyttävät vihapuhetta ja häirintää. Vaikka tekijöiden tunteita ei kysymyksessä mainittu suoraan, monet mainitsevat vihapuheen syyksi esimerkiksi tekijöiden turhautumisen, vihastumisen tai pahan olon purkautumisen tai ”tunteita herättävät” aiheet, kuten maahanmuuton, julkisten palveluiden tuottamiseen ja rahankäyttöön liittyvät päätökset, kuten koulujen lakkautukset, sekä luonnon-suojelun ja kaavoittamisen. Näihin aiheisiin liittyvä päätöksenteko altisti häirinnälle tai verbaaliselle väkivallalle. Avovastauksissa myös politiikkaan liittyvä valtapeli ja halu pönkittää omaa asemaa mainittiin tunteita nostattavina.

Tunteet motivoivat vihapuhetta ja kanavoivat sitä poliittiseksi väkivallaksi, joka kohdistuu naiseen ja vähemmistöihin ja jonka taustalla on viha tai suvaitsemattomuus. Esimerkiksi filosofi ja oikeustieteilijä Jeremy Waldron (2012) määrittelee vihapuheen puheteoiksi, jotka ilmaisevat tiettyihin ryhmiin kohdistuvaa vihaa. Myös *Viha vallassa* -kyselyyn vastanneet arvioivat kiukun, vihan ja halveksunnan olleen heihin kohdistuneen vihapuheen taustalla

tai tulkitsivat muiden kohtaaman vihapuheen syyksi rasmin tai muunlaisen suvaitsemattomuuden. 45–54-vuotias nainen kuvaa: *Mustamaalaamiseni lehdissä ja somessa johtui [tekijän] omasta ajatusmaailmasta ja ilmeisesti syvästä inhosta persoonani ja parisuhdettani kohtaan.*

Useimmin avovastausten tunnekuvasto ei kuitenkaan liity vihan kaltaisiin aktiivisiin ja impulsiivisiin tunteisiin. Vihaa useammin mainitaan väkivallan tekijän pettymys, kateus, katkeruus tai kostonhalu. *Tapani tehdä talkoilten valtavia työmääriä kunnan hyvän eteen on tuottanut verkostoitumista, joka puolestaan synnyttänyt kateutta ja vihapuhetta, häirintää*, kertoo keski-ikäinen nainen. Avovastauksissa puhutaan myös vihan hitaammista muodosta, närkästyksestä tai tekijöiden pahasta olost.

Kyselyvastauksia muokkaavat luonnollisesti tunteisiin liittyvät puhetavat ja diskurssit. Konfliktisissa tai väkivaltilanteissa toinen osapuoli leimataan usein tunteelliseksi. Leima kiistää toisen toimijuuden palauttamalla tämän toiminnan tunteelliseksi kiivailuksi. Avovastauksissakin toistuvat purkauksiin liittyvät ilmaukset, jotka vihjaavat, että tunteet kerääntyvät ihmiseen, ja ne pitää jossain vaiheessa katarttisesti siirtää tai poistaa johonkin: *pitäähän ihmisillä olla tavallaan mahdollisuus purkaa sitä tuntoaan jotenkin*, kertoo eräs vastaaja (nainen, 35–44 v.).

Tunne ja järki voivat kuitenkin yhdistyä poliittisessa julkisuudessa monin eri tavoin, eivätkä ne sulje toisiaan pois. Tunne on tarpeen poliittisessa toiminnassa motivoidessaan erilaisten näkemysten arviointiin ja sovitteluun. Ilman järkipäätä harkintaa, argumentteja ja arviointia tunne voi kuitenkin tehdä arvodialogin ja ratkaisuhakuisuuden vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. (Reunanen & Harju 2012, 52–54.) Sanallisesta väkivallasta voi olla myös vaikea lukea sen taustalla olevia tunnelatauksia, etenkin jos kyse on digitaalisten viestinten välittämästä kielenkäytöstä. Esimerkiksi kielitieteilijä Ulla Tuomarila (2019) on kirjoittanut siitä, että vihapuhe ei aina ole luonteeltaan vihaista. Usein verbaalinen väkivalta puetaan ironiaksi tai näennäisen tunteettomaksi argumentoinniksi sen tehokkuuden kasvatamiseksi (Saresma & Tulonen 2020).

HALVENTAMISEN, HÄPÄISEMISEN JA HÄPEÄN SUKUPUOLITTUMINEN

Edellä käsittelimme vihapuheen tuottamisen, sen kohteiden ja siihen suhtautumisen sukupuolittumista. Seuraavassa tarkastelemme sitä, miten avovastausten tunneilmaisuus ovat sukupuolittuneet ja sitä, miten ne sukupuolittavat kohteitaan. Yleiskuva on, että miespäättäjät puhuvat avovastauksissaan kohtaamastaan mustamaalaamisesta ja uhkauksista sekä ilkeävaltaisuutta ilmenevästä vihakäyttäytymisestä. Ilkeävallan kuvaukset ovat pahimmillaan viharikoksia. Eräs vastaaja luettelee: *maalia heitelty katolle, ikkunoita särjetty, postilaatikko nosteltu maasta ja pommeja asennettu postilaatikkoon, liikennemerkejä pantu ulko-oven eteen yöaikaan pönkäksi, auton lämmitysjohto revitty*. Myös naispäättäjät kuvaavat kohtaamaansa mustamaalaamista ja uhkailua.

Uhkailussa on kuitenkin sukupuolieroja. Miespäättäjien uraan ja jopa henkeen kohdistuvien tekojen avulla pyritään hallitsemaan pelolla: väkivallalla uhkaamisella tai kasvojen tai toimeentulon menettämisen uhalla. Naiset kohtaavat poliittisessa toiminnassaan halventamista ja väheksymistä, joka kohdistuu heidän sukupuoleensa, osaamiseensa ja ammattitaitoonsa. Naispäättäjät kuvaavat kohtaavansa esimerkiksi *vähättelyä, arvostelua ja halveksuntaa sukupuoleni vuoksi (sukupuolista häiritä, työttömyyden jne.) ja huorittelua, ulkonäön pilkkaamista, osaamisen vähättelyä, puolueeseen liittyviä ajatuksia joita on vääristely jne.* "Halventamiseen" liittyvät tundesanat toistuvat naispäättäjien vastauksissa. Naisten kohtaamat (raiskaus)uhkaukset ovat samalla tavoin sukupuolittuneita kuin heidän vastaanottamansa henkilöön käyvät kommentit: pilkka ja uhkaukset ovat usein seksuaalisesti värityneet ja kohdistuvat päättäjien ruumiiseen, naiseuteen ja ulkonäköön.

Seksuaalisella väkivallalla uhkailu ja seksuaalisävytteinen kommentointi asettuvat pitkään naiseen kohdistuvan väkivallan jatkumoon. Naisten kohtaama vihapuhe on usein seksuaalisoitua, tai siinä uhataan seksuaalisoidulla väkivallalla. Seksuaalisoidun väkivallan jatkumolle mahtuu monenlaisia huorittelusta raiskausuhkausten esittämiseen. (Särmä 2020, 130.) Seksuaalisoidun väkivallan tavoitteena on pelottaa naiset "takaisin paikalleen" julkeasta ympäristöstä ja keskustelusta. Tämä näkyy

etenkin pilkan tai seksuaalisoidun väkivallan muodostavassa vihapuheessa, joka pyrkii sulkemaan naispäättäjät poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle häpeän avulla. Väheksyminen ja pilkka sekä moraalisen komponentin sisältävä huorittelu (Webb 2015) tai viittaukset inhon hallitsemiseen naisruumiiseen (Nussbaum 2004, 138) suuntautuvat ylhäältä alas, ylläpitävät ryhmähierarkiaa ja tähtäävät naisten olossulkemiseen. Nussbaum (mt., 203) kytkee nöyryyttämisen häpeän tunteeseen, jota julkinen nöyryyttäminen tuottaa aktiivisesti.

Ahmed (2014, 103–104) tarkastelee häpeää tunteena, joka saa ihmisen kätkeytymään sisäänpäin, itseensä. Mustien naisten kehoon suuntautuvaa biovaltaa tarkasteleva Shirley Anne Tate (2018) yhdistää hankin häpäisyn hiljentämiseen, häpeästä vaikeneemiseen, samoin sukupuolittunutta väkivaltaa tutkiva Suvi Ronkainen (1999). Nöyryyttämisen ja häpeän poissulkevia ja vaientavia vaikutuksia kuvaavat seuraavat avovastaukset: *En voinut jäädä kahville lopussa, oli pakko lähteä pois* (nimitteilyä julkisessa tilaisuudessa kohdannut nainen, yli 65 v.) ja *Tehnyt araksi ja mieltii kauan ennenkin uskaltaa avata suunsa. Jotenkin häpeää omaa vakaumustaan vaikka tietää ja tuntee sen omaksi. Ajattelee enemmän muiden mielipiteitä* (nainen, 55–64 v.).

Olossulkemista häpeän tunteen avulla käytetään monissa yhteisöissä ylläpitämään olemassa olevia valtasuhteita ja suojelemaan vallitsevia arvoja (Haidt 2003, 276; Kainulainen & Parente-Čapková 2011). Poliitikassakin käytetään häpeää ja inhon perustuvaa puhetta pyrittäessä sulkemaan ihmisryhmiä päätöksenteon ulkopuolelle. Ahmed (2014) kuvaa inhon yleistä kohdistumista etnisiin ja seksuaalivähemmistöihin ja Nussbaum (2017, 165–196) inhon ja vihamielisyyden varaan rakennettua häpäisyä poliittisena strategiana, jonka tarkoituksena on pakottaa naiset julkisesta sfääristä takaisin yksityiseen tilaan. Avovastauksissakin näkyy politiikan segregoituminen. Vihapuheella ei pyritä sulkemaan ulos vain tietynlaisia puheenaiheita ja mielipiteitä, vaan erityisesti vähemmistöjä ja naisia. Avovastauksissa kuvataan toistuvasti sitä, että vihapuheen tuottajat pyrkivät herättämään pelon lisäksi myös häpeää.

Vastauksista ei voi päätellä, onko pyrkimys vaientaa naispäättäjät häpeään kytkeytyvällä hal-

ventamisella ja pilkalla pikemmin kuin pelolla tarkoituksellista. Miesten kuvauksissa korostuvat aggressiivisemmat ja aggressiota häpeän sijaan herättävät vihapuheen muodot. Miespäättäjien avovastauksetkin ovat toisinaan sävyltään aggressiivisia. Poliittista vihaa ja häpeää pohtiva Brady Coleman (2006, 75) kuvaa, miten ryhmään kuulumisen suojaa häpeältä. Tämä voi osaltaan selittää vihan ja pelon kaltaisten affektien ja aggressiivisempien vihapuheen kuvausten korostumista miespäättäjien avovastauksissa: kulttuurinen valta-asema ja julkisen sfäärin historiallinen määrittäminen miehiseksi toimintaympäristöksi suojaa valkoisia cis-miespäättäjiä halventamiselta ja häpäisyltä. Häpäisy voi myös herättää etuoikeutetuissa, ryhmään kuulumisen suojaamissa vastaanottajissa häpeän sijaan raivoa ja vihaa (mt., 77).

Miespäättäjien vastauksissa korostuvilla vihalla ja raivolla on vaikutuksensa yksilöön: näiden tunteiden patoutuminen on kytkeyty jopa sydänongelmiin ja verenpainetautiin (Anderson 2004). Vastaajien kuvaamat ruumiilliset vaikutukset unetomuudesta verenpainetautiin kertovat vihapuheen affektiivisuudesta ja vaikutuksesta kehoon. Häpeässä ja pelossapuolestaankorostuvat vihapuheen vaikutukset poliittiseen osallistumiseen, keskustelukulttuuriin ja demokratiaan: monet toteavat verkkovihan vaientavan vaikutuksen, sen aiheuttaman halun vetäytyä politiikasta tai ainakin välttää tiettyjä puheenaiheita. Ulossulkemista tarkastellut Kipling Williams (2001, 245) huomauttaa häpeän varassa operoivan mustamaalaamisen ja työpaikkaväkivallan olevan erityisiä aggression muotoja, joka uhkaavat ihmisten perimmäisiä tarpeita, kuulumista ja merkityksellisyyttä. Samoin toimii vihapuhe.

Toisinaan vihapuhe myös kytkeytyy työpaikka-väkivaltaan. Kyselymme tuloksissa yllätti se, kuinka usein häirinnän tai vihapuheen tekijöinä ovat saman työyhteisön jäsenet, kuntapäättäjien kohdalla esimerkiksi toiset kunnanvaltuutetut. Työyhteisöissä vihapuhe voi olla vallankäytön muoto, jolla pyritään vaikuttamaan esimerkiksi ”tasaamalla tilejä” tai muuttamalla sitä, kuka pääsee vaikuttamaan päätöksiin: *Olen mm. erään narsistisen valtuutetun vihan ja halveksunnan kohteena koska nautin kaupungissani suurta luottamusta päätöksentekijänä.* (Nainen, 45–54 v.)

Vastauksissa hahmottuu sekä päättäjien henkisen ja fyysisen jaksamisen rajallisuus (uupuminen, burn out) että luottamuksen väheneminen (äänestäjiä, viranomaisia tai yleisesti ihmisiä kohtaan) ja vihapuheen passivoiva vaikutus. Vihapuhe näyttyy tehokkaana poliittisena väkivaltana, joka estää ihmisiä osallistumasta päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. *Monarchy of Fear*-teoksessaan Martha Nussbaum (2017, 197–246) korostaa toivoa demokratian toteutumista edistävänä ja vallitsevaa poliittista kriisiä lieventävänä tunteena. Luottamus poliittisen järjestelmän toimivuuteen ja viranomaistoiminnan puolueettomuuteen on keskeistä demokraattisen yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Toivon sijaan vastaajien kuvaama luottamuksen hupeneminen osoittaa yleistyvän ja yhä väkivaltaisemman vihapuheen yksilötasoa laeumat vaikutukset. Päättäjien kuvaukset tuleh-
tuneesta tilanteesta kunnallispolitiikassa ja poliisin hampaattomuudesta häirinnän ja vihapuheen edessä todistavat poliittisen väkivallan olevan todellisuutta nyky-Suomessa.

KUINKA TORJUA SUKUPUOLITTUNUTTA POLIITTISTA VÄKIVALTA JA VIHAPUHETTA?

Tarkastelimme edellä vihapuhetta poliittisena väkivaltana, joka tuottaa sekä tekijöissään että kohteissaan erilaisia tunteita ja affekteja. *Viha vallassa* -kyselyvastausten analyysin perusteella vihapuhe vaikuttaa kohteisiinsa väkivallan tavoin. Se on sukupuolittunutta: sitä tuottavat enimmäkseen miehet, se kohdistuu useammin naisiin ja se pyrkii erilaisiin vaikutuksiin kohteidensa sukupuolesta riippuen. Vihapuhe näyttyy vastauksissa laajana ja moniulotteisenä ilmiönä, joka kuitenkin on aina väkivaltaista Galtungin (1990) määritelmän mukaan – vihapuheessakin pelkkä väkivallan uhka on väkivaltaa. Symbolisena väkivaltana (Karkulehto & Rossi 2017) vihapuhe luokittelee ja sukupuolittaa ja pyrkii tiettyjen ihmisryhmien hallitsemiseen, alistamiseen, leimaamiseen ja ulossulkemiseen.

Sukupuolittunut vihapuhe on osa väkivallan legitimoimisen ketjua. Väkivallan kausaalinen ketju voi kulkea kulttuurisesta väkivallasta rakenteellisen kautta suoraan, fyysiseen väkivaltaan. Ideologi-

nen väkivalta, esimerkiksi naisviha, tasoittaa tietä naisiin kohdistuville verbaalisille ja mahdollisesti myös fyysisille hyökkäyksille (Saresma ym. 2021). Kuten Galtung (1990, 295) kuvaa, ”kulttuuri saarnaa, opettaa, kehottaa, manaa ja kyllästyttää meidät näkemään [naisten] hyväksikäytön ja tukahduttamisen normaalina ja luonnollisena tai olemaan näkemättä niitä lainkaan”, ja tällä jatkumolla ilmapiiriä valmistellaan suorille väkivallan purkauksille. Vihapuhe toimii samaan tapaan kulttuurisena väkivaltana, joka muokkaa asenneilmastoa naisiin tai muihin ryhmiin kohdistuvan suoran ja rakenteellisen väkivallan mahdollistavaan suuntaan. Matka huortelusta raiskauksen hyväksyttävyyteen voi olla yllättävän lyhyt.

Galtungin tapaan ajattelemme, että ihminen on sosiaalinen eläin ja yhteiskunnan jäsen, jonka perustarpeisiin kuuluu mahdollisuus osallisuuteen. Väkivalta vähentää tai estää osallistumistarpeiden tyydyttämistä. Yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä päätöksentekoon osallistumista voi pitää perustavanlaatuisena oikeutena, jota vihapuhe pyrkii rajoittamaan ja heikentämään. Arendtia (1958) ja Williamsia (2001, 245) mukaillen tunnepoliitikoja hyödyntävä verbaalinen väkivalta on tulkittavissa yksilön perimmäisiä osallistumistarpeita loukkaavaksi ja ulossulkemiseen tähtääväksi aggression muodoksi. Se liittyy myös Nussbaum (2017) kuvaamaan vihan, kateuden, pelon ja inhon myrkylliseen keitokseen, jonka nimenomainen tarkoitus on jättää tiettyjä ihmisryhmiä demokraattisen osallistumisen piirin ulkopuolelle.

Vihapuheena ilmenevän poliittisen väkivallan kitkeminen on demokratian suojelemista, sellaisen poliittisen keskustelun mahdollistamista, jossa erimielisyydet tunnustetaan ja pyritään kohti ratkaisukeskeistä dialogia. Galtungin (1990, 291) kulttuurisen väkivallan vastavoimana voisi olla kulttuurinen rauha, joka ei tarkoita vain väkivallan poissaoloa, vaan myös rakenteellisen ja sosiaalisen epätasa-arvon ennaltaehkäisemistä ja luottamuksen ruokkimista epäluulojen ja vastakkainasettelujen sijaan. Poliittisen vihapuheen torjunnassa voisi pyrkiä rauhanomaiseen ja luottamusta herättävään keskusteluun (Attias 2020), dialogiin, jossa pätevät sovitut keskustelun säännöt ja jossa pysytään politiikan asiasisällöissä (ks. myös Alhanen 2016).

Dialogi ei tarkoita samanmielisyyttä vaan toisten kunnioittamista, puhetilän antamista, kuuntelemista. Rauhanomaisessa dialogissa ei pyritä tieteen tahtoen herättämään negatiivisia tunteita vastustajassa, saati haavoittamaan tätä. Siinä pyritään pikemminkin välttämään ja purkamaan asetelmaa, jossa ”toinen” (nainen, erivärinen, eri arvoja kannattava) on lähtökohtaisesti vihollinen. Poliittisen keskustelun haaste on käydä dialogia asioista, joista ihmisillä on jyrkkiäkin näkemyseroja, sortumatta moniarvoisuuden ja tunteiden mitätöintiin tai arvosteluun ja leimaamiseen (Alhanen 2016). Kyse on paitsi kansalaisten ja poliitikkojen välisestä vuorovaikutuksesta myös politiikan sisäisistä valtasuhteista. Poliitiikka on julkisen vallan käyttöä. Siihen kuuluu erityisesti vaalien alla kiihtyvä julkisuuspele. Poliitiikkaan kuuluvat myös ryhmien väliset jakolinjat. Näitä näkemyseroja ei ole mielekästä häivyttää. Keskittyminen omien intressien puolustamiseen jättää kuitenkin helposti keskustelutilan kapeaksi. Dialogin tulisi pohjata ihmisten keskinäisistä eroista huolimatta ainakin jossain määrin jaettuun perustaan ja omien ja toisten erilaistenkin tunnereaktioiden hyväksymiseen. Dialogi ei ole ratkaisu kaikkeen vihapuheeseen, mutta rajatulla politiikan kentällä, jossa voidaan olettaa kaikkien noudattavan yhteisiä pelisääntöjä, se voi toimia yhtenä ratkaisuna. Ääneen lausuttuja pelisääntöjä poliitiikkaan toivoivat myös tutkimukseemme osallistuneet.

Varsinkaan nykyisessä digitaalisessa mediaympäristössä ei voida olettaa, että kaikki vihapuhe voidaan poistaa rauhanomaisen dialogin avulla. Poliitikot joutuvat kohtaamaan vihapuhetta kasvavassa määrin paitsi kasvotusten erilaisissa tilanteissa, myös verkkovälitteisesti ja usein täysin hallitsemattomasti. Erityisesti näissä tilanteissa kaivataan ulkoapäin puuttumisen, kuten lainsäädännön tiukentamisen ja vihapuheen moderoinnin, ohella myös muita keinoja. Tehokas tapa puuttua vihapuheeseen voisi olla joukkoistettu vastapuhe, jossa vihapuheen viesti vesitetään joukkovoimalla tai otetaan haltuun antamalla sille uusia merkityksiä esimerkiksi taiteen keinoin. Esimerkkejä tällaisesta tehokkaasta puuttumisesta jo onkin (#JagÄrHär; *Kirkko ja kaupunki* 2020; Nieminen & Vehkoo 2017). Haastattelemamme poliitikot nostivat esiin myös henkisen tuen tärkeyden: on tärkeää osoittaa tukea

vihapuheen uhreille tuomitsemalla vihapuhe julkisesti myös politiikan piirissä (Knuutila ym. 2019, 94). Jotta mahdollisimman monenlaiset ihmiset uskaltaisivat edelleen lähteä mukaan demokraattiseen päätöksentekoon ja yhteisiä asioita ajamaan, tarvitaan kansanedustajille, kuntapäätäjille ja vaaliehdokkaille vihapuheen kohdatessa tukea, joka vastaa työnantajan lakisääteistä, työsuojeluna tarjottavaa tukea esimerkiksi journalisteille ja tutkijoille.

Vihapuhetta ei siis kitketä vaikenemalla siitä vaan tuottamalla lisää puhetta ja tutkimusta vihapuheesta ilmiönä ja osoittamalla, ettei sitä hyväksytä politiikan kentällä tai yhteiskunnassa muutenkaan. Tähän analyttiseen keskusteluun osallistumme artikkelillamme, jonka lähtökohta on tunteiden vihapuheeksi kanavoituva sukupuolittava voima. Päämäärämme ei ole vain kuvailla vihapuheen affektiivisiä lähtökohtia ja seurauksia tai sen sukupuolittuneita syitä ja vaikutuksia. Viime kädessä poliittinen ja eettinen päämäärämme on avata mahdollisuuksia senselvitämiseen, kuinka negatiivisetkin tunteet voisi kääntää poliittisen keskustelun käyttövoimaksi. Tämän prosessin ensimmäinen askel on poliittiseen keskusteluun aina kuuluvan affektiivisuuden tunnistaminen sekä affektien kulttuurisuuden, kerrostuneisuuden ja kierroksen tunnistaminen.

Vihapuhekeskustelu näyttää kuitenkin olevan punainen vaate erityisesti niille, jotka pitävät koko vihapuheen käsitettä turhana ja sen karsimispyrkimyksiä sananvapauden vaarantamisena. Vihapuhe käsitteenä on politisoitunut, ja jo siitä keskusteleminen herättää valtavasti tunteita sekä voimakasta vastustusta. Vaikka käytämme itsekin vihapuheen käsitettä, ehdotamme, että vihapuheeksi määriteltäviä ilmiötä tulisi aina tarkastella muutenkin kuin vain vahvasti affektiivisena, vihaan kiinnittyvänä ilmiönä. Sitä tulisi määritellä sekä käsitteellisesti tarkemmin että kontekstisidonnaisesti aina teon sisällöstä tai luonteesta riippuen.

Viha vallassa -aineistossa vihapuhe on paitsi poliittista ja sukupuolittunutta myös intersektionaalista. Yleisten määritelmienkin mukaan vihapuhe voi kohdistua useisiin eri ominaisuuksiin, kuten rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansallisuuteen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen tai

näihin rinnastettaviin muihin ominaisuuksiin. Vihapuhe on erityistä sanallista toimintaa – verbaalista väkivaltaa – joka sisällöllisesti kohdistuu johonkin näistä ominaisuuksista. Puheen sisältö sekä teon kohde ja vaikuttimet voivat kuitenkin olla monenlaisia. Vihapuhe voi olla luonteeltaan esimerkiksi misogyynistä, homo- tai transfobista tai rasistista. Vihapuheeksi ymmärretään yleiskielessä myös varsin laaja kirjo erilaisia tekoja, kuten trollaus, häirintä, maailutus tai nettikiusaaminen, jotka voivat pitää sisällään eri ryhmiin ja yksilöihin kohdistuvaa vihapuhetta mutta olla sisällöltään myös jotakin muuta. Siksi olisi tärkeää määritellä, mitä kulloinkin tarkoitetaan, kun puhutaan vihapuheesta.

Politiikassa puhe tai muut teot voisivat tilanteesta riippuen olla vihapuheen ohella vaikkapa pelkopuhetta, häpeäpuhetta, kaunapuhetta, kateuspuhetta, naisvihamielisyyttä, rasismia, häirintää, verkkovihaa tai maalittamista. Osa teoista saattaa ilmentää poliittista väkivaltaa ja olla määriteltävissä jopa lainvastaisiksi, osa muuksi häiritseväksi tai vahingolliseksi toiminnaksi. Erittelemällä tarkemmin puheen tai teon luonnetta olisi mahdollista määritellä ongelma tarkemmin ja etsiä siihen parhaiten soveltuvat puuttumiskeinot. Näin ehkä päästäisiin keskustelemaan paremmin itse ilmiöstä: siitä, että poliittista keskustelua vaikeutetaan ja vaiennetaan tarkoituksellisesti monenlaisilla sanallisilla ja muilla teoilla. Tällainen keskustelu olisi rakentavampaa kuin väittely siitä, onko vihapuhetta alkuunkaan olemassa, tai siitä, onko se aito ongelma. Olisi myös avattava sitä, että puheet ja teot ovat erilaisia riippuen siitä, onko niiden kohteena mies, nainen vai joku muu, ja että politiikassakin ilmenee erityistä naisvihaa, joka rajoittaa kaikkien politiikan toimijoiden mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen keskusteluun. Olisi myös mahdollista tunnistaa poliittiseen keskusteluun kuuluva kärkeväkin puhe, joka nauttii sananvapauden suojaa ja toimii osoituksena kansalaisten aidosta tyytymättömyydestä politiikkaan. Poliittisen turhautumisen ilmaisulle täytyy olla tilaa.

Erilaisten ”vihapuheiden” erottelu olisi mielekästä siksikin, että varsinainen vihapuhe edelleen tunnistettaisiin juuri siksi puheeksi, jolla uhataan, solvataan, panetellaan tai kiistetään joidenkin yksilöiden tai ryhmien ihmisoikeudet heillä olevan todellisen tai kuvitellun ominaisuuden vuoksi. Näin

voitaisiin paremmin tunnistaa esimerkiksi heikoimmassa asemassa oleviin kohdistuva vihapuhe. Juuri kaikkein haavoittuvimpia ryhmiä tulee edelleen suojata vihapuheelta sen sijaan, että aiheutetaan heille uusia uhkia venyttämällä vihapuheen käsitettä aina uusiin sisältöihin ja tekoihin.

Kiitokset

Kiitämme tutkimusavustaja Tanja Laitista avovastusten tunnesanojen laskemisesta sekä anonyymeja arvioijia ja teemanumeron ja lehden toimittajia käsikirjoitusta monin tavoin parantaneista huomioista. Artikkelini on kirjoitettu osana Suomen Akatemian rahoittamia hankkeita Populismien valtavirtaistuminen (päättönumero 309550) ja Rajojen yli (päättönumero 308521) sekä CRISES-profilointialuetta (päättönumero SA311877).

FT, dosentti (JYU ja UEF) Tuija Saresma työskentelee yliopistotutkijana nykykulttuurin tutkimuskeskuksessa Jyväskylän yliopiston musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella. Hänen tutkimusaiheitaan ovat muun muassa vihapuhe, populismi, antifeminismi ja naisviha erityisesti sosiaalisessa mediassa. Hän on Suomen sukupuolentutkimuksen seuran puheenjohtaja, Association for Cultural Studiesin varainhoitaja ja Kulttuurintutkimuksen seuran entinen puheenjohtaja.

YTT, tutkijatohtori Reeta Pöyhkäri työskentelee Jyväskylän yliopistossa kieli- ja viestintätieteiden laitoksella. Hänen tutkimuksensa käsittelee muun muassa julkista keskustelua digitaalisessa mediaympäristössä, keskustelun haasteita, kuten vihapuhetta ja verkkoväkivaltaa, sekä viestinnällisiä oikeuksia ja niiden

tukemista. Pöyhkäri on aiemmin työskennellyt Tampereen yliopistossa tutkimuskeskus Cometissa sekä UNESCO:n sananvapausosastolla Pariisissa.

FT Heidi Kosonen työskentelee post doc -tutkijana Winnipegin yliopiston sukupuolentutkimuksen keskuksessa ja Jyväskylän yliopiston musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella. Kosonen väitelti itsemurhan sukupuolittuneista elokuvarepresentaatioista tabun ja biovallan näkökulmista ja on myös perehtynyt kulttuurisiin tunteisiin liittyviin kysymyksiin erityisesti inhon ja vihapuheen osalta. Kosonen on toinen kansainvälisen inhoverkoston The Disgust Network perustajajäsenistä sekä Jyväskylän tieteen tekijöiden tiedottaja.

YTM Paula Haara työskentelee tutkijana tutkimuskeskus Cometissa Tampereen yliopistossa informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa. Hän on myös mediatutkimuksen tohtoriopiskelija. Haara on tutkinut muun muassa aggressiivista verkkokeskustelua, kriittistä medialukutaitoa sekä valvonnan ja teknologioiden välistä suhdetta.

PhD Aleksis Knuutila on tutkijatohtori Oxford Internet Institutien Computational Propaganda -hankkeessa. Knuutila väitelti University College Londonin digitaalisen antropologian ohjelmasta ja on tutkinut digitaalista kulttuuria sekä poliittisia yhteisöjä monimenetelmällällä otteella Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Vuonna 2019 Knuutila johti Vaalivahti-hanketta, jossa seurattiin kohdennettua vaalimainontaa Suomen eduskuntavaaleissa, sekä Valtioneuvoston kanslian tilaamaa tutkimusta, jossa arvioitiin koneoppimisen avulla päättäjiin sosiaalisessa mediassa kohdistuvan vihapuheen laajuutta.

KIRJALLISUUS

Ahmed, Sara (2018/2004) *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Tampere: niin & näin. Alkuteoksesta *The Cultural Politics of Emotion* suomentanut Elina Halttunen-Riikonen. – (2014) Afterword: Emotions and their Objects. Teoksessa Sara Ahmed: *The Cultural Politics of Emotion*,

toinen painos. Edinburgh: Edinburgh University Press, 204–233.

Al-Alosi, Hadeel (2017) Cyber-violence: Digital Abuse in the Context of Domestic Violence. *UNSW Law Journal* 40:4, 1573–1603.

- Alhanen, Kai (2016) *Dialogi demokratiassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Anderson, Robert A. (2004) Aspects of Anxiety and Anger in Regard to Coronary Artery Disease. *Townsend Letter for Doctors and Patients*, 253–254.
- Arendt, Hannah (1958) *The Human Condition*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Attias, Miriam (2020) *Identiteetit, konfliktit ja sovitelu*. Helsinki: THL.
- Bakhtin, M. M. (1981) *The Dialogic Imagination. Four Essays by M. M. Bakhtin*. Toimittanut Michael Holquist. Austin: University of Texas Press.
- Barge, J. Kevin & Andreas, Dorothy C. (2013) Communities, Conflict, and the Design of Dialogic Conversations. Teoksessa Oetzel, John G. & Ting-Toomey, Stella (toim.) *The SAGE Handbook of Conflict Communication: Integrating Theory, Research, and Practice*. Los Angeles: Sage, 609–634.
- Bellè, Eliza & Poggio, Barbara (2018) New Faces of Populism: The Italian ‘Anti-Gender’ Mobilization. Teoksessa Kovala, Urpo, Palonen, Emilia, Ruotsalainen, Maria & Saresma, Tuija (toim.) *Populism on the Loose*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 119–160. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7401-5> (haettu 13.11.2020).
- Binbuga, Burcu Nur (2016) Examining Hate Speech from the Perspective of Arendt’s Political Theory. *METU Studies in Development* 43:3, 707–724.
- Brown, Alexander (2017) What is Hate Speech? Part 1: The Myth of Hate. *Law and Philosophy* 36:4, 419–468. – (2017) What is Hate Speech? Part 2: Family Resemblances. *Law and Philosophy* 36:5, 561–613.
- Coleman, Brady (2006) Shame, Rage and Freedom of Speech: Should the United States Adopt European Mobbing Laws? *Georgia Journal of International and Comparative Law* 35:1, 53–99.
- Galtung, Johan (1990) Cultural Violence. *Journal of Peace Research* 27:3, 291–305.
- Danielsson, Petri & Näsi, Matti (2019) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia* 35. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Haidt, Jonathan (2003) Elevation and the Positive Psychology of Morality. Teoksessa Keyes, Corey L. M. & Haidt, Jonathan (toim.) *Flourishing: Positive Psychology and the Life Well-Lived*. Washington, DC: American Psychological Association, 275–289.
- Helle, Anna & Hollsten, Anna (2016) Tunnetko kirjallisuutta? Johdatus suomalaisen kirjallisuuden tutkimukseen tunteiden ja tuntemusten näkökulmasta. Teoksessa Helle, Anna & Hollsten, Anna (toim.) *Tunteita ja tuntemuksia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Helsinki: SKS, 7–33.
- Hoggett, Paul & Thompson, Simon (2012) *Politics and the Emotions. The Affective Turn in Contemporary Political Studies*. New York: Bloomsbury.
- Horsti, Karina (2017) Digital Islamophobia: The Swedish Woman as a Figure of Pure and Dangerous Whiteness. *New Media and Society* 19:9, 1440–1457.
- Husso, Marita (2016) Sukupuoli tapaisuutena ja elettyinä suhteena. Teoksessa Husso, Marita & Heiskala, Risto (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus, 73–91.
- Husso, Marita, Karkulehto, Sanna, Saresma, Tuija, Laitila, Aarno, Eilola, Jari & Siltala, Heli (toim.) (2021) *Violence, Gender and Affect. Interpersonal, Institutional and Ideological Practices*. London: Palgrave Macmillan. (Painossa.)
- Huuki, Tuija (2018) Pojat ja (väki)valta kolmen metodologisen kehysten näkökulmasta. Teoksessa Kivijärvi, Antti, Huuki, Tuija & Lunabba, Harry (toim.) *Poikatutkimus*. Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 205. Tampere: Vastapaino, 175–196.
- Iltä-Sanomat* (2019) Jussi Halla-aho pitää lakia kansanryhmää vastaan kiihottamisesta ”mielivaltaisena sensuurina” – Oikeusministeri Henriksson syyttää vääristelystä. 7.11.2019. <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006299978.html> (haettu 23.8.2020).
- Jane, Emma Alice (2016) Online Misogyny and Feminist Digilantism. *Continuum. Journal of Media & Cultural Studies* 30:3, 284–297.
- Kainulainen, Siru & Parente-Čapková, Viola (2011) Häpeän latautunut toiminta. Teoksessa Kainulainen, Siru & Parente-Čapková, Viola (toim.) *Häpeä vähän! Kriittisiä tutkimuksia häpeästä*. Turku: Turun yliopisto, 6–21.
- Kantola, Johanna, Nousiainen, Kevät & Saari, Milja (2012) *Tasa-arvo toisinnähtynä: Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (2017) Johdanto: Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa – sukupuolen ja vä-

- kivallan risteyksessä. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: SKS, 9–28.
- Keskinen, Suvi (2011) Borders of the Finnish Nation: Media Politics and Rape by 'Foreign' Perpetrators. Teoksessa Eide, Elisabeth & Nikunen, Kaarina (toim.) *Media in Motion. Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region*. Farnham: Ashgate, 107–124.
- Kimmel, Michael (2013) *Angry White Men. American Masculinity at the End of an Era*. New York: Bold Type Books.
- Kirkko ja kaupunki* (2020) Leena Julin teki kirkkomusiikkia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistetusta vihapuheesta, jotta sen julmuus tulisi näkyväksi. 10.9.2020. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/leena-julin-teki-kirkkomusiikkia-seksuaali-ja-sukupuolivahemmistoihin-kohdistetusta-vihapuheesta-jotta-sen-julmuus-tulisi-nakyvaksi#bd54afa4> (haettu 19.10.2020).
- Knuutila, Aleks, Kosonen, Heidi, Saresma, Tuija, Haara, Paula & Pöytäri, Reeta (2019) *Viha vallassa. Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Kuhar, Roman & Paternotte, David (toim.) (2018) *Anti-Gender Campaigns in Europe. Mobilizing against Equality*. New York: Rowman & Littlefield.
- Lagdon, Susan, Armour, Cherie & Stringer, Maurice (2014) Adult Experience of Mental Health Outcomes as a Result of Intimate Partner Violence Victimization: A Systematic Review. *European Journal of Psychotraumatology* 5:1. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v5.24794> (haettu 12.11.2020).
- Lidman, Satu (2021) Familial Control, Collectivity and Gendered Shame; Past and Present Vulnerabilities. Teoksessa Husso, Marita, Karkulehto, Sanna, Saresma, Tuija, Eilola, Jari, Laitila, Aarno & Siltala, Heli (toim.) *Violence, Gender and Affect. Interpersonal, Institutional and Ideological Practices*. London: Palgrave Macmillan. (Painossa.)
- Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) (2017) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vas-tapaino.
- Nieminen, Emma & Vehkoo, Johanna (2017) *Vihan ja in-hon internet*. Helsinki: Kosmos.
- Nikunen, Kaarina (2016) Politics of Irony as Emerging Sensibility of Anti-Immigrant Debate. Teoksessa Andreassen, Rikke & Vitus, Katherine (toim.) *Affectivity and Race: Studies from Nordic Contexts*. London: Routledge, 21–42.
- Nokso-Koivisto, Inka (2019) Uhrien kokemuksia vihari-koksista Suomessa vuosina 2014–2018. Helsinki: Rikosuhripäivystys RIKU ja USKOT-foorumi. <https://www.riku.fi/binary/file/-/fid/79/fid/2140/> (haettu 15.10.2020).
- Nussbaum, Martha C. (2017) *The Monarchy of Fear: A Philosopher Looks at Our Political Crisis*. London: Simon & Schuster.
- (2004) *Hiding from Humanity: Disgust, Shame and the Law*. Princeton: Princeton UP.
- Pantti, Mervi, Nelimarkka, Matti, Nikunen, Kaarina & Tittle, Gavan (2019) The Meanings of Racism: Public Discourses about Racism in Finnish News Media and Online Discussion Forums. *European Journal of Communication* 34:5, 503–519. <https://doi.org/10.1177/0267323119874253> (haettu 13.11.2020).
- Pease, Bob (2021) Gendering Violence: Theorising the Links between Men, Masculinities and Violence. Teoksessa Husso, Marita, Karkulehto, Sanna, Saresma, Tuija, Laitila, Aarno, Eilola, Jari & Siltala, Heli (toim.) *Violence, Gender and Affect. Interpersonal, Institutional and Ideological Practices*. London: Palgrave Macmillan. (Painossa.)
- Phillips, Whitney (2015) *This Is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge: The MIT Press.
- Pöytäri, Reeta, Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013) *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9249-5> (haettu 13.11.2020).
- Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012) *Media iholla: Poliit-tikan julkisuuskansanedustajien ja aktivistien kokema-na*. Tampere: Tampere University Press.
- Ronkainen, Suvi (1999) Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallan elementteinä. Teoksessa Näre, Sari (toim.) *Tunteiden sosiologiaa 1: Elämyksiä ja lä-heisyyttä*. Helsinki: SKS, 131–154.
- Rossi, Leena-Maija (2010) Esityksiä, edustamista ja eroja: Representaatio on politiikkaa. Teoksessa Knuutila, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri (toim.) *Representaatio*. Helsinki: Gaudeamus, 262–275.
- Saresma, Tuija (2020a) Vihan sfäärit. Valkoisten heteromiesten affektiivinen mobilisaatio sosiaalisessa

- mediassa. Teoksessa Rinne, Jenni, Kajander, Anna & Haanpää, Riina (toim.) *Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa*. Helsinki: Ethnos, 196–243.
- (2020b) Antigender-liike, kristillisuus ja oikeistopopulismi: sukupuolen politiikkaa. *Politiikasta.fi* 19.10.2020. <https://politiikasta.fi/antigender-liike-kristillisuus-ja-oikeistopopulismi-sukupuolen-politiikkaa/> (haettu 21.10.2020).
- (2018a) Gender Populism – Three Cases of Finns Party Actors’ Traditionalist Anti-Feminism. Teoksessa Kovala, Urpo, Palonen, Emilia, Ruotsalainen, Maria & Saresma, Tuija (toim.) *Populism on the Loose*. Nykylä: Jyväskylän yliopisto, 177–200.
- (2018b) Politics of Fear and Racialized Rape: Intersectional Reading of the Kempele Rape Case. Teoksessa Hervik, Peter (toim.) *Racialization, Racism, and Anti-Racism in the Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan, 63–91.
- (2017) Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka. Sukupuolitettun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luontaa. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: SKS, 221–246.
- Saresma, Tuija & Tulonen, Urho (2020) Halla-ahon ahdistus ja ironia: Ulossulkeva suomalaisuus ja ahdas nationalismi Scripta-blogissa. Teoksessa Nykänen, Elise & Rossi, Riikka (toim.) *Suomalaiset ahdistukset [The Anxieties of the Finns]*. Joutsen/Svanen – Erikoisjulkaisu, 141–164.
- Saresma, Tuija, Karkulehto, Sanna & Varis, Piia (2021) Gendered Violence Online. Hate Speech as an Intersection of Misogyny and Racialization. Teoksessa Husso, Marita, Karkulehto, Sanna, Saresma, Tuija, Eilola, Jari, Laitila, Aarno & Siltala, Heli (toim.) *Violence, Gender and Affect. Interpersonal, Institutional and Ideological Practices*. Palgrave Macmillan, 221–243.
- Siukola, Reeta, Kuusipalo, Jaana & Haapea, Katariina (2020) *Sukupuolella väliä eduskunnassa? Sukupuolten tasa-arvo eduskuntaryhmien ja valiokuntien toiminnassa*. Raportti 5/2020. Helsinki: THL.
- Sundén, Jenny & Paasonen, Susanna (2018) Shameless Hags and Tolerance Whores: Feminist Resistance and the Affective Circuits of Online Hate. *Feminist Media Studies* 18:4, 643–656.
- Särmä, Saara (2020) Underbelly. Making Online Hate Speech Visible. *New Perspectives* 28:1, 128–141. <https://doi.org/10.1177/2336825X20906316> (haettu 13.1.2020).
- Tammikko, Teemu (2019) *Vihalla ja voimalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tate, Shirley Anne (2018) *The Governmentality of Black Beauty Shame: Discourse, Iconicity and Resistance*. London: Palgrave Macmillan.
- Tuomarila, Ulla (2019) Vihapuhe ei aina ole vihaista puhetta. *Politiikasta.fi* 10.9.2019. <https://politiikasta.fi/vihapuhe-ei-ole-aina-vihaista-puhetta/> (haettu 23.8.2020).
- Uhlener, Carole Jean (1986) Political Participation, Rational Actors, and Rationality: A New Approach. *Political Psychology* 7:3, 551–573.
- Uslaner, Eric M. (2000) Producing and Consuming Trust. *Political Science Quarterly* 115:4, 569–590.
- Vainikka, Eliisa (2019) Naisvihan tunneyhteisö – Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmishuudekeskusteluissa. *Media & Viestintä* 42:1, 1–25.
- Veijola, Soile & Jokinen, Eeva (2001) *Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli*. Helsinki: WSOY.
- Walby, Sylvia, Towers, Jude, Balderston, Susie, Corradi, Consuelo, Francis, Brian, Heiskanen, Markku, Helweg-Larsen, Karin, Mergaert, Lut, Olive, Philippa, Palmer, Emma, Stöckl, Heidi & Strid, Sofia (2017) *The Concept and Measurement of Violence against Women and Men*. Bristol: Policy Press.
- Waldron, Jeremy (2012) *The Harm in Hate Speech*. Harvard: Harvard University Press.
- Webb, Lewis (2015) Shame Transfigured: Slutshaming from Rome to Cyberspace. *First Monday* 20:4–6.
- Williams, Kipling (2001) *Ostracism: The Power of Silence*. London: The Guildford Press.
- Yhdistyneet Kansakunnat (1948) Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin> (haettu 23.8.2020).

GENDERED POLITICAL VIOLENCE: HATE SPEECH EXPERIENCED BY POLITICAL ACTORS

In our article, we discuss hate speech targeted at politicians as a gendered phenomenon that involves a wide range of emotions and affects. Hate speech impacts its targets in many ways and evokes different emotions and feelings. We define hate speech as threatening, contemptuous, or discriminatory speech directed at an actual or alleged characteristic of a particular group. We explore hate speech in a circumscribed way as verbal political violence targeted at political actors. It counts as violence because it impacts its targets the same way as physical violence does. The definition extends the concept of political violence to cover symbolic harms. Hate speech as political violence is motivated by the belonging of its targets to a certain group of people, or their political orientation, and its purpose is to harm, silence its targets, and cause them to give up political decision-making. We analyze political violence in the light of our study *The impact of hate speech on public decision-making*, published in 2019. The study was directed at municipal decision-makers and parliamentarians. We present the quantitative results of the survey on hate speech and analyze qualitatively what expressions are interpreted as violence in the open-ended responses of the survey and what kinds of emotions and affects are addressed in them. In our article, we ask how the respondents make sense of hate speech, what affects it revolves around, and what kind of affective reactions it causes. The verbal violence that politicians face is intersectional: such hate speech that seeks to silence its targets is particularly directed at women, as well as gender and sexual minorities, linguistic minorities, and ethnic minorities. The focus of this article is on the gendered nature of hate speech and its manifestation as political violence that threatens the freedom of speech.

KEYWORDS: AFFECT, EMOTIONS, GENDERED VIOLENCE, HATE SPEECH, INTERSECTIONALITY, POLITICAL VIOLENCE